

Стенографски дневник

НА

2. заседание

Четвъртък, 15 септември 1949 г.

Открито в 15 ч. 13 м.

Председателствувал подпредседателят д-р Георги Атанасов.

Секретари: Тодор Тихолов и Илия Радков.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Съобщения:		Законопроекти:	
Отпуски	4	1. За Българската академия на науките. (Първо четене)	5
Законопроекти	4	Говорили: д-р Игнат Емануилов	8
Дневен ред:		2. За изменение и допълнение на закона за висшето образование. (Първо четене)	11
1. Решение за одобряване на указите, издадени от Президиума на ВНС за времето от 23 юли до 14 септември 1949 г. (Приемане)	4	Говорили: докл. д-р Михаил Геновски	12
2. Полагане клетва от новите членове на Правителството: Владимир Поптомов, Руси Христов, Иван Карло Луканов, Кирил Лазаров, Вълко Гочев и Благой Иванов	5	Живко Живков	12
		Петър Янчев	13
		3. За военните лица. (Първо четене)	15
		Говорили: докл. Цветана Киранова	19
		Христо Лилков	19
		Генерал Димитър Димов	21
		4. За отменяване някои прилагани от митниците закони. (Първо четене)	23, 24
		Дневен ред за следващото заседание	24

Председателствувал д-р Георги Атанасов: (Звъни) Присъствуват нужното число народни представители. Откривам заседанието.

(Отсъствуват: д-р Александър Георгиев, Ана Милчева, Асен Бозаджиев, Ахмед Якубов, Гани Радев, Георги Божков, Георги Григоров, Господин Пеев, Грую Палукчиев, Димитър Чорбаджиев, Елена Гавраилова, Захари Захариев, Иван Бешев, Иван Масларов, Иван Мамирев, Иван Тодоров, Израел Майер, д-р Константин Мичев, Костадин Велев, Крум Милушев, Кръстю Николов, Любен Дамянов, Людмил Стоянов, Марин Тинчев, д-р Михаил Геновски, Неделчо Костов, Недю Жеков, Недялка Душкова, Никола Минчев, Никола Айлъков, Нисим Исаков, Панчо Жеков, Петко Стоенчев, Петър Цвятков, Петър Бабаков, Петър Бомбов, Петър Ковачев, Петър Митков, Спас Николов, Стойко Гяуров, Тодор Танев, Тодор Самодумов, Тодор Живков и Тоню Желев.

Бюрото на Великото народно събрание съобщава, че е решило отпусна на следните народни представители: Александър Ковачев — 1 ден, Ана Милчева — 3 дни, Ангел п. Илиев — 1 ден, Веселин Дашич — 1 ден, Георги Петков — 1 ден, Господин Гочев — 4 дни, Дончо Дончев — 1 ден, Емилия Живков — 5 дни, Запрян Запрянков — 5 дни, Захари Захариев — 5 дни, Иван Мамирев — 4 дни, Иван Йорданов — 5 дни, Йордан Петков — 5 дни, Камен Червешки — 5 дни, Коста Спасов — 1 ден, Костадин Диклиев — 1 ден, Костадин Кожухаров — 1 ден, д-р Костадин Мичев — 3 дни, Кръстю Николов — 5 дни, Людмил Стоянов — 3 дни, Марин Маринов — 5 дни, Михаил Дюлев — 5 дни, Недялка Душкова — 5 дни, Пана Милошев — 1 ден, Петко Стоенчев — 5 дни, Петър Дешков — 4 дни, Петър Бомбов — 3 дни, Петър Запрянков — 1 ден, Петър Митков — 5 дни и Юсеин Шолев — 1 ден.

Съобщавам на Великото народно събрание, че в бюрото на Събраниято са постъпили следните нови законопроекти:

От Министерския съвет: законопроект за разделяне територията на Републиката на окръзи; законопроект за изменение и допълнение на закона за народните съвети; законопроект за изменение и допълнение на закона за избиране на народни съвети и на съдебни заседатели за местните народни съдилища.

От Министерството на правосъдието — законопроект за изменение на закона за устроителство на народните съдилища.

От Министерството на комуналното стопанство и благоустройството — законопроект за планово изграждане на населените места.

От Министерството на финансите: законопроект за изменение и допълнение на закона за държавните предприятия; законопроект за изменение и допълнение на закона за данък върху общия доход.

От Министерството на народната отбрана, — законопроект за всеобщата задължителна военна служба.

Тия законопроекти са отпечатани, ще се раздадат на народ-

ните представители и ще бъдат поставени на дневен ред.

Присъстваме към разглеждане на обявения за днешното заседание дневен ред.

Бюрото предлага да стане едно пререждане на дневния ред, като точка първа мине на второ място, а точка втора:

Предложение за одобрение на указите, издадени от Президиума на Великото народно събрание за времето от 23 юли до 14 септември 1949 г.

минe на първо място.

Ония другари народни представители, които са съгласни с това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Моля секретаря на Президиума да докладва предложението.

Секретар Дамян Попхристов (к): (Чете)

«МОТИВИ

към предложението за одобрение на указите, издадени от Президиума на Великото народно събрание за времето от 23 юли до 14 септември 1949 г.

Другарки и другари народни представители! Съгласно Конституцията на Народната република България и закона за Президиума на Народното събрание, някои от указите, издавани от Президиума на Народното събрание, подлежат на одобрение от Народното събрание в първата му сесия, свикана след издаване на указите.

След приключване на извънредната сесия на ВНС през м. юли т. г. Президиумът на Великото народно събрание, за да отговори на належащи нужди на държавното управление, издаде по предложение на Правителството, известен брой укази по чл. 5, буква «б», от закона за Президиума на Народното събрание.

По предложение на Председателя на Министерския съвет, за да отговори на належащи нужди на държавното управление, Президиумът на ВНС реши, на основание чл. 35, т. 12, от Конституцията на Народната република България и на чл. 4, буква «н», от закона за Президиума на Народното събрание, да издаде укази за освобождаване от длъжност и за назначаване на отделни членове на Правителството.

И двата вида укази, съгласно Конституцията, подлежат на одобрение от Народното събрание.

Настоящата извънредна сесия на Великото народно събрание е първата сесия след издаването на тези укази и следва тя да се занимае с въпроса за тяхното одобрение.

По тези съображения молим, другарки и другари народни представители, да обсъдите приложеното проекторешение и, ако го одобрите, да го гласувате.

Гр. София, септември 1949 г.

Председател на Президиума на ВНС: Д-р Минчо Нейчев

Секретар на Президиума на ВНС: Дамян Попхристов

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобряване на указите, издадени от Президиума на Великото народно събрание за времето от 23 юли до 14 септември 1949 г.

Одобряват се следните укази, издадени от Президиума на Великото народно събрание, въз основа на чл. 4, буква «п», и на чл. 5, буква «б», от закона за Президиума на Народното събрание за времето от 23 юли до 14 септември 1949 г.

Укази по чл. 4, буква «п»

1. Указ № 695, от 6 август 1949 г., за освобождаване от длъжност и назначаване на отделни членове на Правителството, обнародван в «Държавен вестник», бр. 180, от 6 август 1949 г.

2. Указ № 707, от 13 август 1949 г., за освобождаване от длъжност и назначаване на отделен член на Правителството, обнародван в «Държавен вестник», бр. 186, от 13 август 1949 г.

Укази по чл. 5, буква «б»

1. Указ за изкупуване принадлежащите на български граждани акции от «Циклоп», българско акционерно дружество за над и подземни строежи, София — «Държавен вестник», бр. 194, от 23 август 1949 г.

2. Указ за изменение и допълнение бюджета на Министерството на горите за 1949 г. — «Държавен вестник», бр. 194, от 23 август 1949 г.

3. Указ за изменение бюджета на Министерството на външната търговия за 1949 г. — «Държавен вестник», бр. 194, от 23 август 1949 г.

4. Указ за изменение на щатните таблици и обяснителните таблици на разходите за личния състав на Президиума на Великото народно събрание и Министерския съвет — «Държавен вестник», бр. 195, от 24 август 1949 г.

5. Указ за утвърждаване правилника за приложението на закона за жилищното строителство и стопанисване на жилищния фонд — «Държавен вестник», бр. 199, от 29 март 1949 г.

6. Указ за усиляване кредита по § 11 на бюджета на Народното събрание с 6.000.000 лв.

7. Указ за уреждане правото на служителите при Българо-съветското дружество за гражданска авиация «ТАВСО».

8. Указ за изменение бюджета на Министерството на земеделието за 1949 г.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия по предложението на Президиума на ВНС за одобрение на указите, издадени от Президиума на ВНС за времето от 23 юли до 14 септември 1949 г.

Комисията предлага на пленума на Великото народно събрание да гласува и приеме предложението от Президиума на ВНС решение така, както е предложено, без изменение. Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Папов»

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Няма записани да говорят по това предложение.

Ония другари народни представители, които приемат предложението на Президиума за одобряване на указите, издадени от Президиума на Великото народно събрание за времето от 23 юли до 14 септември 1949 г., както бе прочетено от секретаря на Президиума, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събраниято приема.

Пристъпваме към точка втора от дневния ред:

Полагане клетва от новите членове на Правителството: Владимир Поштомов — министър на външните работи, Руси Христов — министър на вътрешните работи, Карло Луканов — председател на Комитета за наука, изкуство и култура, Кирил Лазаров — председател на Държавната планова комисия, Вълко Гочев — министър на индустрията, и Благой Иванов — министър на строежите и пътищата.

Моля другарите министри да застанат зад трибуната. Моля всички другари народни представители да станат.

(Всички стават. Членовете на Правителството: Владимир Поштомов, Руси Христов, Вълко Гочев, Благой Иванов, Карло Луканов и Кирил Лазаров застават зад трибуната с лице към народните представители)

Моля другарите министри да повтарят думите на установената от Конституцията клетва, които аз ще произнасям: (Чете клетвата и членовете на Правителството повтарят)

«Кълна се в името на народа и на Народната република България, че ще им служа предано и всеотдайно, че в своята дейност като член на Правителството ще имам пред очи само общонародните и държавните интереси, че ще спазвам строго Конституцията и законите на Народната република и ще положя всички усилия за защита на свободата и независимостта на Народната република България. Заклех се.»

Другари министри! Ще получите писмена клетва, която ще трябва да подпишете.

Пристъпваме към разглеждане на следната точка от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за Българската академия на науките.

Моля секретаря на Събраниято да го прочете.

Секретар Тодор Тихолов (к): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за Българската академия на науките

Другари и другарки народни представители! Българската академия на науките пристъпи върху основата на закона от февруари 1947 г. към своето преустройство в съгласие с големите обществено-политически, стопански и културни изменения, настъпили след 9 септември у нас. Не може да се отрече, че нашата академия постигна известни резултати както в изграждането на повече от 20 научни институти, така и кадрово, организационно-устройствено, научно-изследователско, тематично и методологическо отношение в духа на колективно-плановата, научно-изследователска и приложна работа, във връзка с нашите държавни народостопански планове. Не може обаче също така да се отрече и никога не отрича, че въпреки тия скромни постижения нашата академия както по своето устройство, така и по отношение на кадрите, на плановата тематика и научните методи на работа силно изостава от общия размах и темп на нашето държавно-политическо, стопанско и културно развитие. Това изоставане изпъкна особено ярко след последните големи обществено-политически, стопански и други изменения, които настъпиха у нас от февруари 1947 г. насам и които завършиха с успешното изпълнение на двегодишния и с приемането и началото на изпълнението на петгодишния държавен народостопански план и особено пък с историческия V конгрес на БКП и с неговите решения, в които по-специално за академията бе казано следното:

«Академията на науките да осъществява разработването на различните видове науки върху диалектико-материалистични основи, като съответно преустрои своя научно-изследователски апарат. Да се изработват методологическите въпроси на всяка отделна наука и се свърже тя с непосредствените задачи на социалистическото строителство у нас. Да организира научната разработка на проблемите на нашата действителност, като се обърне особено внимание върху необходимостта от час по-скоро пълно разобличаване и разкритикуване на буржоазно-капиталистическите извращения и фалшификации на българската история от дълбока древност досега, които се съдържат в историческата литература, и се напише научна, т. е. марксистко-ленинска история на България, доведена до наши дни. Да засили дейността на научно-изследователските институти и специално дейността по изучаване природните богатства на страната и с оглед на максималното развитие на нейните производителни сили. Да съдействува за най-целесъобразното практическо приложение на научните постижения за успешното осъществяване на държавните народостопански планове и социалистическото преобразование на страната».

Поради всичко това, въпреки явните и значителни предимства на сега действащия закон на академията в сравнение с досептемврийските закони, налага се да се внесе и гласува от Великото народно събрание предлаганият нов закон за академията. Трябва при това веднага да се отбележи, че всички опити да се извършат само някои изменения и допълнения в сега действащия закон се оказаха решително безрезультатни, защото, като се почне от целта, средствата, устройството и методите за работа на академията и се свършва с преходните постановления на закона, всичко това стана нужа да се формулира поновому в съгласие именно с поменатите вече дълбоки изменения, станали у нас от февруари 1947 г. насам.

Така например целта, средствата и методите на работа са определени от сега действащия закон много общо, като в самия закон, а също и в устава даже не се споменават марксисткият мироглед и метод и социалистическото строителство, а някои от формулировките страдат от известни остатъци на национализъм, като също така по-специално за изучаването и използването на съветската наука не е казано нито дума и т. н. В тия отношения новият закон е несравнено по-точен, по-ясен, по-определен, и то така, че именно и само върху него-вата, нашата Академия на науките би могла при новите условия да пристъпи решително и резултатно към своето цялостно организационно и научно-изследователско преустройство, съгласно изискванията на социалистическото строителство у нас.

Двегодишният опит на работа върху основата на сегашния закон ни показва, че предвиденият в него устав се оказа на дело за някои академични работници удобно прикритие на все още неизживените окончателно вредни стари възгледи за така наречената «автономия на академията», «академизъм в работата», спазване на «свещените общи академични традиции» и т. н. Поради това новият закон не предвижда никакъв устав, а само правилници, болшинството от които, съгласно чл. 1 от закона, се утвърждават от общото събрание на академията и то с участието не само на редовните академици, както беше по стария закон, а и на членове-кореспонденти, които в болшинството си са както идейно-политически, така и мирогледно и научно-методологически хора на нашето ново време.

Двата отдела и многото клонове, които съществуваша по силата на действащите досега закони, се оказаха фактически съществена организационна пречка за правилното и всестранно развитие на научните институти при академията, които са и трябва да бъдат основната организационна форма за научно-изследователска и научно-приложна работа в академията. Наместо двата отдела и много клонове, новият закон предвижда само няколко отделения, които са групирани според кадрите и задачите по такъв начин, че дават възможност за по-правилно и в всяко отношение по-резултатно провеждане на организационната и научно-изследователската преустройствена работа на академията, съгласно с решението на V конгрес на БКП.

Съществени изменения имаме в разделите за състава и управлението на академията. Тия изменения се характеризират от една страна с подчертаване колективно-плановия и марксистко-диалектически характер на научната и целокупната дейност на академията във връзка с изискванията на социалистическото строителство у нас; от друга страна определени са по-конкретно и по-точно както правата, така и отговорностите на управителните органи на академията, като се почне от общото събрание, управителния съвет и постоянното присъствие и се свърши с управителните органи на институтите, музеите и пр., като при това, наред с подчертаването едноличната отговорност на управляващите органи, отредено е нужното място или роля на научните съвети при институтите и пр.; за същата цел премахва се председателската длъжност при отделите, като се замества с ръководно бюро, начело с отговорник редовен академик и с помощник-секретар и един или двама члена, които според обстоятелствата могат да бъдат също редовни академици, но могат да бъдат и членове-кореспонденти; без да се нарушават световните установени изборни академични традиции, на членовете-кореспонденти се дава възможност да участвуват при избора не на редовните академици, но на членове-кореспонденти, а също така и на всички почти управителни органи на академията.

С цел да се довърши процесът на очистиането на академията от явно вражески, а също така доказано неработоспособни академици и членове-кореспонденти, предлаганият закон предвижда тяхното отстраняване да става по-бързо и по-ефективно, и то при подчертатана отговорност на управителния съвет и на общото годишно събрание на академията.

С цел целокупната работа на академията да се свърже по-тясно с научно-изследователската и приложна работа на разните ведомствени и други научни институти в страната, в новия закон са включени някои постановления, които предвиждат по-тясна и действителна координация на работата на академията с оная на ведомствените и други институти, като при това институти се остават под ръководството на съответните ведомства, но при известни случаи могат и са длъжни, след съгласуване със съответните ведомства, да бъдат включени по отделни проблеми при изработването изпълнението на академичните научно-изследователски и научно-приложни планове.

С цел да се внесе по-голяма плановост, оперативност и отговорност в научно-изследователската работа на академията, новият закон предвижда създаването на избиране от годишното събрание редакционно-издателския съвет, начело с председателя на академията и с отговорни редактори на разните списания, летописи, научни поредици, популярни издания и т. н.

Предлаганият закон съдържа също така и редица други изменения и нови постановления, някои от които досега фигурираха в устава на академията, и то в повечето случаи недостатъчно правилно формулирани.

Както се каза вече, уставът се премахва, а всички ония постановления, които биха могли да бъдат предмет на разните правилници, не са включени в предлагания закон, с цел той да не загуби характера и значението си именно на закон за БАН, определящ се от основните общественно-исторически условия, цели и задачи на академията при встъпването ѝ решително и безвъзвратно по пътя на своето коренно преустройство в духа на социалистическото строителство и на целокупната народно-демократическа държавна, стопанска и културна политика на Народната република България.

Ето защо, другари и другарки народни представители, като смятам, че с предложението законопроект и предвидените в него правилници се отразяват последователно и по-прегледно големите общественно-политически, стопански и други изменения, станали в страната ни от февруари 1947 г. насам, и че така изработеният закон дава възможност на нашата академия във всяко отношение да развърне и завърши в най-скоро време своето пълно преустройство в духа на социалистическото строителство у нас и на дружбата и съдружничеството с народно-демократическите страни и с Великия СССР — техния и наш освободител и най-могъщ приятел и безкористен покровител — моля ви да одобрите предложението законопроект, като го гласувате.

Гр. София, септември 1949 г.

Подпредседател на Министерския съвет: **Вълко Червенков.**

Ефрем Митев (к): Искам думата.

Председателстващ д-р **Георги Атанасов**: Имате думата.

Ефрем Митев (к): Другари! Моля да не се чете законопроектът, тъй като е известен и в мотивите му са предадени главните съображения.

Председателстващ д-р **Георги Атанасов**: Другари народни представители! Има предложение от народния представител д-р **Ефрем Митев** законопроектът да не се чете изцяло, понеже е обширен, което може да стане съгласно чл. 54 на правилника, ако Събранието се съгласи. Затуй ще гласуваме.

Ония другари народни представители, които са съгласни да не се чете изцяло законопроектът, понеже е обширен, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

(ЗАКОНОПРОЕКТ за Българската академия на науките)

Глава I

Цел и устройство

Чл. 1. Българската академия на науките е най-висшето държавно научно учреждение в страната и е подчинена на

Министерския съвет. Министерският съвет утвърждава научните планове на академията, за чието изпълнение тя се отчита пред него всяка година.

Строителните планове и годишните бюджети на академията се включват в плановите на държавната планова комисия и в общия годишен държавен бюджет — раздел за Върховното правителство.

В рамките на строителните планове и годишните държавни бюджети Българската академия на науките има свой самостоятелен научно-творчески, организационен и административен живот.

Българската академия на науките е юридическа личност и се представява пред трети лица и учреждения от своя председател.

Академията има седалище в София.

Чл. 2. Академията има за цел всестранно да развива и да съдейства за развитието на теоретическите и приложни науки в страната, както и да изучава и развива постиженията на световната и на първо място на съветската научна мисъл, с цел да бъдат използвани планомерно и всестранно за строителството на социализма в Народната република България.

Чл. 3. За тази цел Българската академия на науките:

а) съсредоточава научната си работа над най-големите и ръководни проблеми на науката във всичките ѝ области;

б) работи и съдейства за внедряването и развитието във всички научни области на марксистния диалектически метод;

в) разработва философските, социалните и народностните въпроси върху марксистко-ленинска основа, като обръща особено внимание на разработката на българската история, литература и език, както и на икономическото и общо идеологическо развитие на нашия народ, в системна борба срещу всички и всякакви остатъци и влияния на великобългарския шовинизъм и фашизъм, реакционния космополитизъм и на всяка друга буржоазна идеология у нас и в чужбина;

г) съдейства за общото ръководство на цялостната научна дейност на всички научни институти и учреждения в страната, които представят в нея своите научни планове и отчети, с оглед координирането на тяхната планова научна дейност с оная на академията;

д) изучава природните богатства на страната и съдейства за развитието и повишаването на нейните производителни сили;

е) работи за създаването на научни кадри и за повишаване на тяхната квалификация;

ж) при особено важни случаи съдейства на висшите държавни и други обществени организации и обслужва на първо място Държавната планова комисия, като организира научни съвещания и експертиси или предприема анкети, пробни опити и т. н.

Чл. 4. Основна форма на научно-изследователската и приложна работа на Българската академия на науките е колективната планова работа, като се поощрява и личната творческа теоретическа и научно-приложна инициатива от страна на академиците, научния персонал при академията и учени във от нея.

Чл. 5. Българската академия на науките:

а) свиква сесии за обсъждане научни въпроси и на научните планове и тяхното изпълнение, свиква научни конференции и съвещания и поддържа научни връзки с научните учреждения и научните организации в страната и чужбина, на първо място с ония в СССР и другите народно-демократични страни;

б) организира самостоятелно и с помощта на съветски или други научни работници научно-изследователски експедиции;

в) издава в своите периодически издания, сборници и книги трудовете на своите членове и на други научни работници.

Чл. 6. Българската академия на науките присъжда за научни трудове по застъпените в нея дисциплини научни степени «доктор» и «кандидат на науките». Това присъждане се извършва по специален правилник, утвърден от Министерския съвет.

Чл. 7. Българската академия на науките има отделения за: физико-математически и технически науки; геолого-географски и химически науки; биологически и медицински науки; история, археология и философия; правни и икономически науки; езикознание, етнография и литература; изобразителни изкуства и култура.

Нови отделения се откриват по предложение на управителния съвет с решение на годишното събрание, утвърдено от Министерския съвет.

Чл. 8. Институтите са основните органи на научно-изследователската и научно-приложната работа на БАН. Те се създават по решение на управителния съвет на БАН, утвърдено от Министерския съвет. При тях могат да се създават музеи, опитни бази, станции, сборки, библиотеки, работилници и др. в столицата и в страната по предложение на съответното отделение и по решение на управителния съвет, утвърдено от Министерския съвет. Институтите и числящите се към тях бази, станции, музеи и пр. се ползват в рамките на общия научен план и бюджет с научна и стопанска самостоятелност.

Работата на институтите, музеите, опитните бази, станции, сборки, библиотеки, работилници и др. се урежда с правилник.

Забележка. Бившите царски природонаучни институти (музеи, Ботаническа градина в София, Зоологическа градина; Научна библиотека) — всички със своя бюджет, с намиращите се на техния терен сгради, постройки и помещения, със всичките им земи, инвентар, строящите се сгради на Университета в София (виварии, вегетационни къщи и работнически жилища) към биологическия институт, заедно със земята от 18 декара и опитната база от 30 декара на 13-ти кило-

метър по Пловдивското шосе край двореца «Врана», принадлежащи също на Биологическия институт, както и Българският археологичен институт в София, Народният етнографски музей в София със своите бюджети, сгради, фондове, библиотеки, здания преминават към Българската академия на науките. Други подобни институти могат да преминат към БАН само с решение на Министерския съвет, по предложение на управителния съвет. Персоналът от всички тези учреждения минава на служба в БАН.

Чл. 9. При всеки научен институт се създава научен съвет, който обсъжда плановете и тяхното изпълнение, както и конкретни научни въпроси.

За устройството, състава, методите на работата на научно-изследователските институти и научните съвети се изработва специален правилник.

Глава II

Състав

Чл. 10. Българската академия на науките има следния състав:

- редовни членове-академици;
- членове-кореспонденти в страната и в чужбина;
- почетни членове.

Броят на редовните членове-академици е до 72, а този на членовете-кореспонденти — до 80, които се разпределят по съответните отделения. По предложение на управителния съвет, потвърдено от Министерския съвет, числото на академиците и членовете-кореспонденти може да бъде променено.

Членове от едно отделение могат по решение на управителния съвет да участвуват (без да вземат места) в други отделения с всички права.

Чл. 11. За редовни членове-академици се избират лица, които са се утвърдили с оригинални трудове или открития, имащи първостепенно значение за науката, техниката, изкуството и културата и особено ползващи социалистическото строителство.

За почетни членове-академици се избират лица, които са обогатили науката, изкуството, техниката и културата с основни трудове или изобретения, имащи световно значение, или пък лица с особени заслуги към нашето и световно дело на социализма, на социалистическото строителство и култура.

За членове-кореспонденти се избират лица със значителни оригинални научни, художествени, технически и общокултурни трудове или изобретения, показващи тяхната способност за плодотворна работа в академията, в духа на нейната основна цел, задачи и методи по пътя на социалистическото строителство.

За членове-кореспонденти от други страни се избират лица, които, като отговарят на всички тия условия, същевременно са се проявили като големи дейатели за дружбата и приятелството между техния и българския народ.

Чл. 12. Редовните членове-академици и членовете-кореспонденти на Академията на науките провеждат научната си работа в съответствие с научно-изследователските планове на академията и представят на същата отчет за дейността си, участвуват активно в работата на общото събрание на академията и заседанията на научните съвети и на отделенията, изпълняват поръченията на Академията на науките и също така участвуват в работите на Академията на науките по подготовката на научния кадър.

Чл. 13. Изборът на нови членове на академията става редовно през втората половина на годината, а при особени обстоятелства и нужда се назначава извънредно събрание за избиране на членове за някои отделения.

Свободните места за редовни членове и членове-кореспонденти се разгласяват чрез ежедневния печат или «Държавен вестник» — не по-късно от три месеца преди избора.

Научни учреждения и дружества, обществени и културни организации, както и отделни научни работници могат да предлагат с писмен доклад кандидати, имената на които се съобщават в печата, след като кандидатурите бъдат допуснати от управителния съвет на БАН.

Чл. 14. Всички постъпили кандидатури за редовни академици и членове-кореспонденти се разглеждат в съответното отделение. То изказва мнение въз основа на докладите на двама рецензенти за или против всеки кандидат с обикновено болшинство от общия брой на членовете на отделението — редовни академици и членове-кореспонденти, и го представят на управителния съвет за вънесане в общото събрание на академията.

Избрани от общото събрание се считат ония кандидати, които при система на балотиране получат най-малко 2/3 от гласовете на присъстващите, като за членове-кореспонденти имат право на гласуване и членовете-кореспонденти, а за редовните академици гласуват само академиците. Гласуването в отделението и общото събрание е лично и тайно.

Почетни членове се предлагат от управителния съвет на академията и се избират от общо събрание, чрез лично и тайно гласуване, с 2/3 болшинство от присъстващите редовни членове на академията.

Чл. 15. Не могат да бъдат в състава на Българската академия на науките лица, които са проявили и проявяват фашистка и друга противонародна дейност и са лишени от права по чл. 30 от наказателния закон. Ако такова лице са членове на академията, те се изключват от състава ѝ по предложение на управителния съвет, което подлежи на одобрение от първото общо годишно събрание на академията, с обикновено бол-

шинство, като гласуват редовните членове и членовете-кореспонденти.

Редовни академици или членове-кореспонденти, които в продължение на три години не проявяват нужната научна дейност според закона и правилниците на академията, освен поради болест и други уважителни причини, се изключват от състава ѝ по предложение на управителния съвет на академията, утвърдено при обикновено болшинство от общото събрание на академията, като гласуват редовните членове и членовете-кореспонденти.

Чл. 16. В отделенията и институтите, с числящите се към тях музеи, Зоологическа и Ботаническа градини, опитни станции, бази и други поделения на академията, работят научни работници.

Щатът на академическите научни работници се утвърждава по предложение на управителния съвет от Министерския съвет. Техният ред по назначаването и уволняването им се урежда със специален правилник, утвърден от Министерския съвет. Забележка. Централната библиотека при академията работи с правата на научен институт.

Чл. 17. За директори на институтите и другите поделения на академията могат да бъдат назначавани академици, членове-кореспонденти и други специалисти-учени, съгласно специален правилник.

Чл. 18. Със цел да се подготвят систематично научни кадри, при Българската академия на науките се създава аспирантура. Условието по приемането и планът за обучението, както и правата и задълженията на аспирантите се определят от специален правилник.

В академията се привличат надеждни извъншати научни работници, на които се дава възможност да работят върху теоретически и научно-приложни задачи във връзка с общия план на академията.

Глава III

Управление

Чл. 19. Управителни органи на Българската академия на науките са: общото събрание, управителният съвет и постоянното присъствие.

Освен отчетното годишно събрание, през годината могат да бъдат свиквани, по решение на управителния съвет, редовни, извънредни, тържествени и други събрания.

Чл. 20. Общото събрание е върховен управителен орган на Българската академия на науките. То:

- избира постоянното присъствие на академията;
- утвърждава избора на секретарите на отделенията;
- до първи март всяка година изслушва общия годишен доклад на управителния съвет и дава оценка за работата на академията за изтеклата година;
- одобрява докладите на управителния съвет за научните планове и за целокупната теоретична и приложна, организационна и административна работа на академията;
- решава откриването на нови отделения, закриването или преобразуването на съществуващите;
- избира редовните членове, членовете-кореспонденти и почетните членове;
- приема държавния годишен бюджет на академията, годишния бюджет на фонд «Академия на науките» и на другите фондове при академията;
- обсъжда въпроси от по-общ научен характер, за които може да бъде сезирано не само от управителния съвет, но и от всеки редовен член и член-кореспондент, стига това предложение да е направено предварително в писмена и мотивирана форма пред постоянното присъствие;
- одобрява всички правилници;
- избира редакционно-издателски съвет.

Чл. 21. Управителният съвет на академията се състои от постоянното присъствие и от секретарите на отделенията.

В заседанията на управителния съвет и на отделенията участвуват по един представител на общественно-политическите организации и профсъюзната организация при БАН.

Чл. 22. Управителният съвет на академията:

- изпълнява решенията на общите събрания на академията, като през времето между две общи събрания той е върховен управителен орган на академията и за извършените си действия дава отчет през следващото общо събрание на академията;
- следи за правилното осъществяване целите и задачите на академията със средства, посочени в закона на академията, разглежда и разрешава научно-организационни въпроси;
- съставя и изпълнява бюджета на академията; разпределя кредитите, следи за изразходването им;
- съставя и представя за одобрение пред общото събрание и ръководи изпълнението на общия научен и строителен план на академията, както и плана на академическите издания;
- свиква и ръководи общите събрания на академията, като определя техния дневен ред;
- определя до общото събрание временни заместници на научния секретар и на други членове на управителния съвет, когато те по болест или друга причина са възпрепятствувани да изпълняват длъжността си;
- решава включването на нови научни институти, музеи и пр. в Българската академия на науките, за което иска одобрение от Министерския съвет.

Чл. 23. Постоянното присъствие на Българската академия на науките се състои от председател, двама подпредседатели и научния секретар на академията, които се избират от об-

щото събрание на академията за пет години, при лично и тайно гласуване с мнозинство 2/3 от броя на присъстващите редовни академици и членове-кореспонденти.

Чл. 24. Постоянното присъствие може да възлага на членовете на управителния съвет специални постоянни или временни задачи на разни участъци из дейността на академията, като в особени случаи може да им определя временни заместници в отделенията.

Чл. 25. Постоянното присъствие взема решение по нетърпящи отлагане въпроси, като при най-близкото заседание на управителния съвет ги внася за одобрение. Заседанията на постоянното присъствие се свикват от председателя, който определя техния дневен ред. То:

а) управлява имотите и фондовете на академията и на първо място научния фонд «Академия на науките», съгласно приетия от общото годишно събрание бюджет, одобрено от Министерския съвет;

б) прогласява с научни степени лица;

в) командирова в страната или в чужбина за научни и културни цели академици и членове-кореспонденти, научни и помощни работници с право на пътни и дневни, като при особени случаи може да отпуска специални помощи от държавния годишен бюджет или фонд «Академия на науките»;

г) организира съвети, комитети и комисии по особени научни, стопански и културни въпроси, на първо място по изучаването на стопанските източници и производителните сили на страната;

д) свиква сам или по предложение на отделенията и институтите научни сесии, конференции и съвещания;

е) решава въпроси по приемането на дарения;

ж) установява и поддържа връзки с научни, обществени и културни учреждения и институти в страната и в чужбина, на първо място с научните академии в СССР и народно-демократическите страни.

Чл. 26. Председателят на академията:

а) представлява академията пред държавните органи, трети лица и учреждения;

б) подписва всички заповеди за уволнения и назначения на научните работници, помощния, административния и друг персонал, за командировка вътре и вън от страната, за награждаване или наказване на научните и други работници в академията и пр.;

в) свиква постоянното присъствие и управителния съвет на заседания, които той ръководи;

г) контролира делата на цялата академия и всичкото ѝ подразделения, институти и отделни научни, помощни и административни работници.

Чл. 27. Подпредседателите на академията заместват във всяко отношение председателя по негова делегация или когато той е възпрепятстван. Подпредседателите могат да бъдат натоварени от постоянното присъствие да завеждат отделни подразделения или инициативи на академията от по-общ характер.

Чл. 28. Научният секретар на академията осъществява оперативното ръководство на учрежденията на академията, като провежда решенията на управителния съвет и постоянното присъствие и нарежданията на председателя.

Чл. 29. За ръководенето на общото стопанство на академията постоянното присъствие назначава управител на стопанските дела на академията, който може да взима участие в заседанията на управителния съвет и постоянното присъствие със съвещателен глас.

Чл. 30. Всяко отделение се ръководи от бюро в състав: секретар-академик, избран за три години като член на управителния съвет от общото събрание, заместник-секретар — член-кореспондент и един член академик или член-кореспондент, избрани от общото събрание на отделението с 2/3 мнозинство от всички присъстващи редовни членове и членове-кореспонденти, за три години. Изборът на секретаря на отделението се утвърждава от общо събрание, а на останалите членове на бюрото на отделението — от управителния съвет.

За организацията и работата на отделенията се изработва и приема специален правилник.

В заседанията на отделението могат да участвуват със съвещателен глас ръководните и научни сътрудници на институтите, музеите и другите подразделения на академията.

З а б е л е ж к а. В отделението, в което няма редовен член, за секретар на бюрото се избира от общото събрание член-кореспондент.

Книжовна дейност

Чл. 31. Академията издава свой летопис, списание, сборници, енциклопедии, речници, отделни научни трудове, академични издания на наши и чужди видни учени, писатели, музиканти и пр., а също и общодостъпни научни трудове.

Отделенията, институтите и музеите могат да имат свои периодически издания.

Чл. 32. В изданията на академията се печатат докладвани или представени и одобрени научни трудове, предварителни съобщения, рецензии на научни трудове, доклади за избрани нови членове и други.

Чл. 33. Редакционно-издателската дейност на академията се ръководи от редакционно-издателския съвет, председателстван от председателя на Българската академия на науките и членове, избрани от общото събрание с обикновено болшинство и с тайно гласуване, според решението на самото събрание.

Книжовната дейност на Българската академия на науките се урежда с особен правилник.

Бюджет и средства

Чл. 34. Приходите от завещанията при академията се употребяват за определените от завещателите им цели също по специален правилник, утвърден от Министерския съвет.

Чл. 35. Всички академици и членове-кореспонденти получават, при все че са на друга служба, пенсионери или упражняват свободни професии, месечно възнаграждение в размер, определен от Министерския съвет.

Чл. 36. Членовете на постоянното присъствие, освен възнаграждението по чл. 35, получават за изпълняваните от тях длъжности допълнителни възнаграждения, определени в държавния годишен бюджет на академията.

Чл. 37. Заплатите на научните сътрудници и на помощен, научен, административен и технически персонал се определят с особен шат, изработен от управителния съвет и утвърден от Министерския съвет.

Чл. 38. Когато академик или член-кореспондент получава освен възнаграждението по чл. 35 на настоящия закон и някаква друга заплата вън от академията, или пенсия, ако изпълнява директорска, редакторска или друга подобна длъжност при академията, не получава за нея втора заплата, а само евентуалната разлика между нея и външната заплата или пенсия. Ако не получава никаква външна заплата или пенсия, получава и заплата като директор, редактор и пр.

Чл. 39. Членовете на академията, щатните и нещатни научни сътрудници и други лица, на които академията възлага особени научни или технически задачи, получават, по решение на управителния съвет, по реда и в рамките, предвидени в държавния годишен бюджет на академията, възнаграждения според възложената им работа или лични помощи за научни изследвания или изобретения. Тия възнаграждения и лични помощи, когато се отпускат за сметка на фонд «Академия», се определят от съответния институт или отделение и се одобряват от управителния съвет по реда и в рамките, предвидени в бюджета и правилника на фонд «Академия».

Чл. 40. За превод и редактиране на архивни и други научни документи, правени в научните институти и предвидени в плана на Българската академия на науките, редакторите-академици, член-кореспонденти и щатни научни сътрудници при Българската академия на науките не получават хонорари, но при особено успешно и ударно извършена работа могат да получат, по предложение на отделението, по решение на управителния съвет на академията — еднократни възнаграждения — премии по съответни пера на държавния годишен бюджет на академията или фонд «Академия на науките». За собствени оригинални научни изследвания и научно-приложни трудове и изобретения и открития те получават хонорар на общо основание. За преводни, редакторски и други работи, във връзка с общите издания на академията, се заплащат съответни хонорари.

Чл. 41. Българската академия на науките се ползува със следните права и привилегии:

а) всички нейни имоти, фондове, дарения и завещания са правени в полза на академията и приходите ѝ се освобождават от всякакви данъци; такси (за смет, канал, бордори, паваж, строителни такси, електричество и други) и мита, берия, герб и всякакви други фискални тежести;

б) всички предмети, инструменти, пособия, апарати, съоръжения и печатни произведения, които академията внася или изнася вън от страната, се освобождават от мито и всякакви други данъци, пощенски такси, герб, берия и др.;

в) недвижимите имоти на академията се освобождават от ограниченията на закона за наемите;

г) академията има право да извършва самостоятелни покупки на пособия и материали в странство, в съгласие с министъра на външната търговия на Народната република България;

д) при дела на Българската академия на науките тя може да се представлява и защитава от нейни членове-юристи.

Чл. 42. Българската академия на науките има свой кръгъл печат с надпис: «Българска академия на науките», в средата с държавния герб, а отделенията, институтите, комисиите, музеите, библиотеките и други учреждения при същата да имат свой печат с кръгла форма с надпис: «Българска академия на науките», а в средата оставено името на отделението, института, музея и пр.

Чл. 43. Този закон отменя закона за Българската академия на науките (указ № 24, от 11 февруари 1946 г., «Държавен вестник», брой 40, от 19 февруари 1947 г.) и всички закони, правилници и разпоредби, които му противоречат.)

Моля докладчика на законодателната комисия да прочете предложението на комисията.

Докладчик Павел Цолов (к): (Чете)

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия по законопроекта за Българската академия на науките

Комисията предлага на пленума на Великото народно събрание да гласува и приеме горния законопроект така, както е предложен от Министерския съвет, без изменение. Председател на законодателната комисия: Д-р Иван Пашов.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Пристъпваме към разисквания.

Има думата народният представител д-р д-р Игнат Емануилов.

Д-р Игнат Емануилов (к): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Близо три години вече как Бъл-

гарската академия на науките работи и се развива въз основа на закона, гласуван от Великото народно събрание през месец февруари 1947 г. Естествено беше, че основните и дълбоки преобразования, които настъпиха след историческия 9 септември 1944 г. в политико-обществения, стопанския и културния живот у нас, не можеха да се съгласуват с порядките в Академията на науките и изкуствата, която представляваше едно чисто шиковно дружество, където обаче бяха свили своето гнездо не малко фашисти, великобългарски шовинисти, народни предатели и главорези от типа на цанковци, филовци, петкостоянбнци, венелингалевици и пр. Тия фашизирани псевдо-учени не само че затормозваха развитието на истинската прогресивна наука, но те се явяваха и като идеолози на фашизма у нас и в своята държавна практика старателно се опитваха да провеждат и насаждат предателските си противонародни, антиславянски и противосъветски схващания.

Ясно беше, че трудещите се в новата народна държава в никакъв случай не биха се отказали от своите исторически завоевания, спечелени с огромни усилия и жертви. И затова народната власт със закона за Българската академия на науките от февруари 1947 г. си постави задачата да демократизира и Българската академия на науките, и особено що се отнася до така наречената ѝ автономия, която автономия би могла да се използва и да послужи на останките от прикрити или открити фашистични агенти в нея и вън от нея като крепост за идеологическо обстрелване устоите на младата ни народна република. Че такава възможност е съществувала, пролича още тогава, когато бѐ внесен за разглеждане законопроектът за Българската академия на науките във Великото народно събрание.

Нека припомним на другарите народни представители, че в бюрото на Великото народно събрание тогава постъпи едно изложение от тогавашния управителен съвет на академията, в което група академици се бяха обявили против законопроекта, особено против чл. 1, в който се казваше, че академията се намира под ведомството на Министерския съвет, който утвърждава нейния общ научен план и следи за неговото изпълнение. Тия академици сочеха, че с така редактирания чл. 1 уж се отнемала автономията и свободата за „научно творчество“.

Нека припомним също, че опозицията тогава разчиташе твърде много на тия „академици“ и от бесния вой, който тя наведе във Великото народно събрание тогава срещу законопроекта и специално срещу чл. 1, пролича ясно, че мечтите ѝ да превърне академията в своя база за минирание устоите на народната власт бяха разбити.

Очевидно е, че при тогавашната историческа обстановка задачата на закона за Българската академия на науките от 1947 г. беше да се сложи началото за нейното демократично преустройство, за да може това най-висше научно учреждение у нас да се отърси от отровната плесен на великобългарския шовинизъм и фашизъм и, както мъдро се изказа по този повод нашият народен учител и вожд др. Димитров, „да стане една действителна Академия на науките, като най-висш научен институт в нашата страна, която да служи на науката не въобще, а да служи на народа, на народното стопанство и народната култура в нашата страна“.

Върху основата на закона от февруари 1947 г. академията работи за своето преустройство близо три години. И трябва да се признае, както е казано и в мотивите към настоящия законопроект, че нашата академия постигна известни резултати както в изграждането на повече от 20 научни институти, така и в кадрово, организационно-устройствено, научно-изследователско, тематично и методологично отношение в духа на колективно-плановата научно-изследователска и приложна работа, във връзка с нашите държавни народостопански планове.

Обаче във връзка с големите обществено-политически и стопански промени, които настанаха у нас от месец февруари 1947 г. насам, и особено след историческите решения на петия конгрес на Българската комунистическа партия, пред нашата наука и техника и в частност пред академията се поставиха, като основен помощник в построяването основите на социализма в нашата страна, задачи с неизмеримо значение.

Другари! Едва ли ще е необходимо да се доказва огромното значение на науката и техниката за построяването на социализма и комунизма в нашата страна. Така или иначе основните социално-икономически промени, които настъпиха в нашия живот от 9 септември 1944 г. насам, са резултат на непрекъснатото епическо прилагане на научната теория на великото учение на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин за общественото развитие? И нали успоредно с науката за обществото, особено във великия Съветски съюз, неудържимо се развива и науката за развитието на природата, намираща ежедневно практическо приложение в живота?

Още Маркс беше казал, че науката е велика производителна сила. А Енгелс беше писал, че обществото, което е организирано на комунистически начала, се нуждае от всеобщо развити работници. Ние виждаме, че в страната на съветите, където основата на държавата е положена върху научната идея за развитието на обществото по пътя на комунизма, значението на науката поресна неизмеримо много. Ние виждаме също, че в построяването на социалистическото общество върху една шеста част от общата позърхност науката извирва и продължава да играе важна роля в осъществяването на колосалните задачи при изграждането на комунизма. Съветската промишленост, военната техника, транспортът, селското стопанство, медицината и пр. израснаха на тая завидна височина само благодарение на непрекъснатото приложение на науката и техниката. През годините на великата Отечественна война съветската научно-техническа подготовка беше подложена на строг и сериозен изпит. И тоя изпит бѐ издържан блестящо.

Славната Червена армия победи с помощта на собствена артилерия, своя авиация, собствени танкове, собствено радио, оптика, медицина и пр.

Другари! Черпейки опит от великото социалистическо строителство на Съветския съюз, където на науката и техниката бѐ отредена отговорната задача да помага на трудещите се в тяхното титанично преобразователно дело, ние в тоя исторически етап от нашето развитие бихме сторили колосална историческа грешка, ако допуснем, щото нашата наука и нейните представители, и в частност Българската академия на науките, да останем безучастни зрители на всенародния подем за преустройство на социалистическия нагала на нашия обществено-политически, стопански и културен живот. Естествено, че не.

Но би ли могла Българската академия на науките пълнокръвно цялостно и напълно отговорно пред нашия народ да се включи със своите кадри и институти в строителството на социализма в рамките на сега действащия закон? Естествено, че не. Закон, в който не е определено, че целта на тоя най-висш научен институт ще бѐ да участва и спомага за социалистическото строителство у нас; в който не е определено, че методологическата основа, върху която ще се развиват нашите науки, е марксисткият диалектически метод; в който не е определена ролята на партията и профсъюзната организация в живота на академията, без да се изброяват още редица слабости — тоя закон в тоя си вид би спявал академията в нейното развитие така, че тя в своята работа ще куца не с един, а с двата крака.

Тия са едни от основните причини, които ни карат да създадем нов съвременен, отговарящ на историческите събития у нас закон за Българската академия на науките. И както е казано в самите мотиви към законопроекта, „всички опити да се извършат само някои изменения и допълнения в сега съществуващия закон се оказаха решително безрезультатни, защото, като се почне от целта, средствата, устройството и методите за работа на академията и се свърши с преходните постановления на закона, всичко това стана нужда да се формулира по-точно в съгласие с поменатите вече дълбоки изменения, станали у нас от февруари 1947 г. насам“.

Какво е новото в предложения законопроект, отличаващо го от досега действащия закон? Аз ще се опитам да изнеса пред вас по-характерните нови положения в него.

Преди всичко в досегашния закон целта на академията е формулирана в четири точки на чл. 3, без в нито една от тях да е посочено, че тоя най-висш научен институт в страната ни ще участва и помага за социалистическото строителство. По-нататък е казано, че академията имала за цел да съдейства за всеобщото развитие на науките и изкуствата в България. В предлагания законопроект е дебело подчертано, че академията не само ще съдейства, но сама тя ще развива теоретичните и приложните науки, и то конкретно и целеустремено, да бъдат те използвани планомерно и всеобщо за строителството на социализма в Народната република България. Така че целта на академията, определена в чл. 3 на законопроекта, е пропитана напълно с духа на решенията на петия конгрес на Българската комунистическа партия.

По-нататък в чл. 9 на досегашния закон се предвижда, щото академията да се управлява според свой устав, който бѐ изработва само от редовните членове-академици. В настоящия законопроект тоя положение за устава отпада. В мотивите е казано, че от двегодишния опит се вижда, че уставът на дело се е оказал за някои академици като удобно прикритие за още неизживени вредни, стари възгледи за тъй наречената „автономия на академията“, „академизмът“ в работата, спазване на „свещените общи академични традиции“ и т. н. А редица положения, които се уредиха по досегашния закон с устава, в настоящия законопроект се предвижда да се уредят само с правилници, в изработването и утвърждаването на които ще участват не само редовните академици, но и членовете-кореспонденти.

А какво представляват членовете-кореспонденти? Това са наши млади надарени учени, които, както е казано в мотивите, в своето болшинство са идейно-политически, мироводелно и научно-методологически прогресивни хора. Според досегашния закон тия хора не можеха да вземат активно участие в управлението и ръководството на академията и нейните подразделения. С предлагания законопроект в това отношение се прави решителна промяна напред, като им се дава възможност чрез участието си в изработването и утвърждаването на правилниците, които ще заменят досегашния устав, да внесат прогресивен и демократичен дух в управлението на академията и нейните подразделения.

Все по тия съображения в чл. 13 на законопроекта се предвижда в избора на нови членове-кореспонденти да могат да участват не само редовни академици, както беше по досегашния закон, но и членовете-кореспонденти.

Докато според досегашния закон в чл. 1 на предно място е поставено, че академията има самостоятелен творчески, организационен и административен живот и че се намира под ведомството на Министерския съвет, който само утвърждава нейния общ научен план и следи за неговото изпълнение, в законопроекта е ясно определено, че академията е подчинена на Министерския съвет. И не би могло да бѐде иначе, щом като академията, като най-висше научно учреждение в нашата страна, обединява, координира и ръководи научното изследване в национален мащаб. Затова по-нататък в същия член е казано, че Министерският съвет утвърждава научните планове на академията, а последната се отчита пред него ежегодно за изпълнението на тия планове. Безспорно, че академията има свой самостоятелен научно-творчески, организационен и административен живот, както е казано в третата алинея на чл. 1,

но тая самостоятелност е все в рамките на строителните планове и на годишните държавни бюджети.

Докато в досегашния закон не е казано нищо за изучаване и използване постиженията и опита на съветската наука, в чл. 2 на законопроекта е дебело подчертано, че академията ще има задача да изучава и развива постиженията на световната наука и на първо място — на съветската научна мисъл.

Другари! Откак буржоазията се превърна в реакционна класа, особено в епохата на империализма, в угода на своите класови интереси тя започна както да пречи на обективното изучаване на фактите, така също и да извращава и фалшифицира науката.

Там, в капиталистическите страни, в служба на грабителските и експлоататорски интереси на империалистите е поставена не само техническата наука, но и всички области на науката — литературата, изкуството и философията. Техническата интелигенция е заставена от империалистите да изработва нови технически средства за изтребление на народите; на хората на изкуството — литератори, художници — на историците и философите господстващите угнетителски класи са възложили мисията да насакдат и разгарят военната идеология на империализма. Цялата съвременна идеология на реакционната буржоазия е пропитана от духа на военното подстрекателство, милитаризма и има налудничавата идея да утвърди световното господство на американския империализъм по пътя на нов световен пожар. И отгук идва пропагандата за расизма, за расовата и национална дискриминация и откритото отричане националния суверенитет на народите. Трудещите се в капиталистически свят не могат да очакват от научните открития никакво облекчение на своя живот, а напротив в условията на капитализма научните открития служат за усиление експлоатацията на трудещите се и са поставени в служба на империалистичната политика.

Използването на науката за общонародни цели е несъвместимо с капитализма; той по същество е враг на науката. Ето защо в капиталистическия свят науката и нейните представители са превърнати в жалки слуги на империалистите и тяхната завоевателна политика.

А какво е положението на науката и нейните представители в СССР? Великата октомврийска социалистическа революция, която даде широк простор на творческите народни сили, разкрепости и възвеличи руската наука и я постави в служба на народа. Мечтите на великите руски умове Ломоносов, математика Лобачевски, химиките Бутлер и Менделеев, откривателя на радиото Попов, физиолозите Сеченов и Павлов, литературните критици и общественици Белински и Чернишевски и на плеада още руски учени, Русия да застане начело на цялото прогресивно човечество, при руските условия, се сбъднаха.

Непрекъснатата грижа на Болшевишката партия и съветското правителство за развитието на науката, всемерната и действена поддръжка на всички творчески начинания и открития в науката, грижата, щото научните постижения колкото може повече да способствуват за развитието на народното стопанство, за повишаване на материалното благосъстояние и подема на културния уровень на цялото население — всичко това придвижва напред съветската наука и я различава коренно от науката в капиталистическите страни.

През годините на съветската власт бяха създадени 15 академии на науките, които притежават 272 научно-изследователски институти. А отделните министерства и ведомства имат над 900 отраслови научно-изследователски институти. В общото научно-изследователското дело в СССР са привлечени над 100.000 хора, т. е. цяла армия от научни работници развиват обществените науки, естествознанието, техниката и активно помагат в строежа на безкласовото комунистическо общество. Характерно за съветската наука се явява и това, че нейната методологическа основа е диалектическият и исторически материализъм, учението на Маркс и Енгелс, развито от Ленин и Сталин.

Съветската наука е народна не само затова, че тя е в постоянна служба на народа, но и затова, че тя е всеобщо достъпна за народа. Младите научни кадри произхождат главно от работническите и селските слоеве. Учените в Съветския съюз не са вече затворени в себе си класа, а представляват плът от плътта и кръв от кръвта на народа. И затова съветската наука и техника през годините на сталинските петилетки и особено през великата отечествена война разреши огромни и отговорни задачи.

Не е никак случайно, че именно в Съветския съюз възтържествува материалистическата линия в биологията, че именно там материалистическото ядро на дарвинизма получи своето плодотворно развитие, докато в буржоазните страни се развиваше идеалистическата и реакционна биология в лицето на мистицизма, безплодния и ярко враждебния на науката менделизъм-вайоманизъм-морганизъм. Мичуринската биология, която се явява истински научна, почиваща на диалектическия материализъм и даваща на трудещите се възможност за планомерно и успешно въздействие над природата, получи горещо признание и дейна поддръжка на Болшевишката партия, на целия съветски народ и на всички прогресивни хора по света.

И от тая именно наука, която е най-прогресивната наука в света, с най-високите постижения в познанието — за което тя е обкръжена със всенародната любов на съветската страна и е под непрестанните грижи на Болшевишката партия и правителството — нашата академия, нашите учени ще има да черпят богат опит и пример в служба на народа и великото дело на социализма, както това е отбелязано в чл. 2 на законопроекта.

Другари! В досега действащия закон за БАН не е казано нищо за методологичната основа, върху която ще се развива науката у нас. А въпросът за метода или пътя на познанието е стоял винаги в центъра на вниманието на науката и философията. В епохата, когато на историческата арена излезе пролетариатът, въпросът за метода на познанието доби ново значение. Нито една класа в историята на човечеството не е поставила такива велики преобразователни задачи, както пролетариатът. Във връзка с тия революционни задачи, пред пролетариата се постави рязко и въпросът за метода на познанието, с помощта на който ще могат да се обобщат постиженията на науката за природата, да се проникне в същността на общественото развитие, да се овладят законите, за да могат да бъдат поставени в служба на революционното действие.

Единственият научен метод на познанието, това е марксистката диалектика. Марксисткият диалектически метод върху жава всички клонове на научното познание с общи ръководещи принципи; той показва какъв трябва да бъде подходът към явленията и способът за тяхното изучаване. Той ни сочи пътя за проникване в същността на явленията, пътя за познаване законите, на които тия явления се подчиняват, и способа да различаваме същественото от несъщественото, необходимото от случайното. С помощта на марксисткия метод ние сме в състояние да установим причините, по силата на които явленията протичат именно в даден вид, в дадено направление, в дадена последователност.

Корифите на марксистко-ленинската наука Ленин и Сталин обогатиха марксистката диалектика с нови идеи въз основа на обобщения опит в революционните борби на работническата класа в епохата на империализма, опита в социалистическото строителство в СССР и прилагане на съвременната наука.

Ето защо марксисткият диалектически метод се явява като оръжие, несравнимо по своята сила, за научно познание и практическо действие.

И затова, когато нашата академия ще има за задача да развива теоретичните и приложните науки, с оглед на социалистическото строителство у нас, то единственият научен метод може да бъде само марксисткият диалектически ленински метод, както това е ясно определено в чл. 3, буква «б», на предлагания законопроект.

Другари! Въпросът за създаване на млади кадри, за тий наречената научна смяна, за съвместната творческа работа между старите и младите научни работници е от огромно значение за придвижване на науката напред, за издигане до сияните върхове на научното познание. Но трябва да признаем, че измежду нашите по-възрастни научни работници, академици и професори има и такива, които под една или друга форма отказват да предадат своите знания на младите учени, умишлено затварят вратите на науката на младите сили.

Ефрем Митев (к): Не дават занаята си.

Проф. д-р Игнат Емануилов (к): Такова отношение към младешта, към утрешната наша научна смяна представлява ласковна неизживелица, злоредно наследство от капитализма, което днес в нашата страна не би могло да се търпи повече. Постоянен дълг трябва да бъде на нашите учени да предават нашироко своето знание на трудещите се и преди всичко — на младите научни кадри.

По въпроса за създаването на млади научни кадри в досега действащия закон не е казано нищо. В това отношение предлаганият тук законопроект прави решителна крачка напред с чл. 3, точка «е», където е казано, че академията работи за създаване на научни кадри и за повишаване на тяхната квалификация.

Съвременната наука се намира на такъв уровень в своето развитие, че успешното разрешаване на една или друга важна проблема изисква напрегната съвместна работа на голям колектив от учени, големи и добре обзаведени лаборатории и пр. Учени, които са се затворили сами в своите лаборатории, въобразявайки си, че са «жреци» на науката, са обречени на провал в своята дейност при разрешаването на крупни научни проблеми. За да се ликвидира с тая дефектна организация в научното изследване, която за съжаление все още съществува в редица наши научни учреждения, чл. 4 на предлагания законопроект предвижда: «Основната форма на научно изследователската и приложна работа на БАН е колективната планова работа, като се поощрява и личната творческа, теоретична и научно-приложна инициатива от страна на академиките, научния персонал при академията и учени вън от нея.»

Все във връзка с горизложаното трябва да се каже, че у нас има отделни учени, които, затворени в своя малък мир, разработват такива научни проблеми, които представляват интерес за тях, изхождайки от свои лични съображения, издигайки индивидуализма в научната си дейност над държавните интереси. Ето защо въпросът за координация в научната дейност на отделните учени и научни учреждения у нас е намерил своето правилно разрешение в чл. 3, точка «г», на предлагания законопроект, където е казано: «БАН съдейства за общото ръководство на цялостната дейност на всички научни институти и учреждения в страната, които представят в нея своите научни планове и отчети, с оглед координирането на тяхната планова научна дейност с оная на академията.»

Друга характерна особеност от организационно естество в предлагания законопроект е тая, че вместо два отдела и много клонове, законопроектът предвижда няколко отделения, групирани според кадрите и задачите. Тая организационна реформа се е наложила, както е посочено и в мотивите, от обстоятелството, че съществуващите досега два отдела и много клонове

са се оказали фактически съществена организационна пречка за правилното и всецяло развитие на научните институти при академията, както и за тяхното оперативно ръководство.

Измаването по предложенията законопроект би било непълно, ако се пропусне един съвършено нов елемент в него, а именно, че в чл. 21, алинея втора, е казано, че в заседанията на управителния съвет и на отделенията участвуват по един представител на общественно-политическите организации и профсъюзната организация при БАН.

Естествено е, че когато пред нашата академия предстои такива огромни задачи от организационно-устойчиво, кадрово, научно-изследователско, тематично и методологично естество, то партията и профсъюзната организация не могат и не бива да стоят настрана при разрешаването на тия въпроси било в управителния съвет, било в отделенията на академията. Управата на академията ще трябва да се опре на партията и профсъюзната организация, с оглед мобилизирането на целия научно-изследователски и помощно-технически кадър за съвременно разрешаване на така поставените задачи.

Другари и другарки народни представители! Очевидно е, че предлаганият законопроект за БАН в тоя му вид е насравено по-точен, по-ясен, по-целеструен от досегашния закон с оглед цялостното организационно и научно-изследователско преустройство на БАН, за да може последната чрез своите институти и своя научно-изследователски кадър цялостно да се включи във великото социалистическо строителство в нашата страна. Няма никакво съмнение, че под ръководството на нашата славна Комунистическа партия, уверено водеща нашата страна към социализма и комунизма, Българската академия на науките и българските учени ще изпълнят с чест клетвата, дадена пред светлата памет на нашия любим войнд и учител д-р. Георги Димитров — да служат вярно и всеотдайно на народа и на делото на социализма.

От името на парламентарната група на Българската комунистическа партия аз приканвам всички другари народни представители да гласуват единодушно предлагания законопроект за Българската академия на науките. (Ръкоплескания)

Председателствуващ д-р Георги Атанасов: Няма други записани по законопроекта. Ще пристъпим към гласуване.

Ония народни представители, които са съгласни да бъде приет на първо четене токущо докладваният законопроект за Българската академия на науките, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събрание приема.

Пристъпваме към разглеждане следната точка от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за изменение и допълнение на закона за висшето образование.

Моля секретаря да го прочете.

Секретар Тодор Тихолов (к): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на закона за висшето образование

Другари и другарки народни представители! Реформирането на висшето образование у нас и мерките, които се вземат за това, както и практиката за приложение закона за висшето образование, приет от Великото народно събрание през септември 1948 г., показва, че е необходимо да се направят следните изменения и допълнения.

1. В чл. 2 на закона за висшето образование се предвижда откриването и закриването и на катедрите при висшите учебни заведения да стават с постановления на Министерския съвет, утвърдени с указ на Президиума на Великото народно събрание. Доколкото обаче откриването и закриването на висши учебни заведения, факултети и специалности се решават от Министерския съвет и одобряват с указ, то откриването и закриването на катедрите е въпрос за целеструеното разрешаване на практичските задачи за непосредствената работа във висшите учебни заведения под ръководството на Комитета за наука, изкуство и култура и не е необходимо с него да се занимават Министерския съвет и Президиумът. Ето защо в чл. 2, алинея втора, думата «катедри» се заличава. С това се дава възможност за по-бързо, навременно и оперативно ръководство на висшите учебни заведения от Комитета.

2. Предвидените в закона пет сесии за вземане на изпити за студентите удължават времето за подготовката на специалистите. Петте сесии демобилизират студентите, като им дават възможност да отлагат изпитите си за по-късно време и да заплюват следващите курсове без да са приключили с изпитите си за предшествуващите. Така, голяма част от студентите от една страна не обръщат внимание на лекциите, които се четат, понеже се готвят за изпити по предмети, които са били четени през предната година, а от друга страна те не са подготвени да разбират тези лекции и в резултат на това изостават все повече и повече в следването си, понижават изпитния си успех, намаляват квалификацията си като млади специалисти и висшите учебни заведения няма да могат да дадат навреме и добре подготвени така необходимите специалисти за нашето социалистическо строителство. Наред с мерките, които народната власт взема за подобряване на материалните условия за работата на студентите, като увеличаване броя на стипендиите, строеж на общежития, помощи за храна и други битови улеснения, за да се осигури редовно следване и завършване на студентите, необходимо е да се затегне учебната дисциплина, като броят на сесиите за вземане на изпитите се намали на три, което се предвижда в § 2 на предложения законопроект.

С § 6 се урежда положението на заварените студенти.

3. При провеждането на производствената практика, предвидена в закона за висшето образование, за по-добрата подготовка на студентите, за по-тясно свързване на науката с жизнените нужди на народното стопанство се оказва целеструенно и възможно станът на завършилите специалисти да се замени с производствена практика през време на учебния курс или непосредствено след него. Предложено в § 3 допълнение на закона има за цел да се осигури една по-системна практика на младите специалисти и проверка на добитата чрез обучението и производствената практика квалификация.

4. Едно от основните допълнения, които се предлагат в законопроекта, е въвеждането на централно и планово разпределение и настаняване на работа на младите специалисти, завършили висше образование. Плановото развитие на народното стопанство изисква и планова подготовка и разпределение на кадрите, и особено на младите специалисти, завършили висшите учебни заведения. Законопроектът предвижда разпределението и настаняването на младите специалисти да става, в съгласие със съответното ведомство, от Държавната планова комисия, решенията на която да бъдат задължителни за всички учреждения, народни съвети, предприятия, кооперации, сдружения, колективи и др., към които се изпраща младият специалист, и от друга страна — задължението на младия специалист да служи в продължение на не по-малко от три години на мястото и работата, която му се определя от Държавната планова комисия, без да има право да се настанява самоволно на работа. Като установява тия основни принципи, законът предвижда тяхното допълнително разработване, съобразно конкретните условия, да става с укази на Президиума на Народното събрание. Чрез приемането на тия основни принципи за настаняване на работа на младите специалисти се създава възможност да се отговори на изискванията на плановото строителство и едновременно се създават конкретни мероприятия, чрез които се гарантира правото на труд на тая значителна категория български граждани, съобразно чл. 73 от Конституцията.

Предлаганите изменения и допълнения на закона за висшето образование имат за цел да подобрят работата по подготовката на високо квалифицирани кадри в нашите висши учебни заведения, да осигурят правилното разпределение на завършващите млади специалисти и да улеснят провеждането на преустройството на висшите учебни заведения.

Като ви излагам горното, моля, другарки и другари народни представители, да гласувате представения законопроект.

Пр. София, 31 август 1949 г.

Председател на Комитета за наука, изкуство и култура:

К. Луканов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за изменение и допълнение на закона за висшето образование

§ 1. В чл. 2, алинея втора, думите «специалности и катедри» се изменят с думите «и специалности».

§ 2. Чл. 50 се изменя така: «Студентите са длъжни да полагат изпитите си по съответните дисциплини най-много в три последователни изпитни сесии. Ако те не издържат успешно изпитите си в тоя срок, то в зависимост от успеха им и от курса, който са следвали, те или губят правото на следване, или повтарят курса, като във всячки случаи стипендиантите губят стипендията си. Подробности по приложението на този текст се уреждат с правилник, издаден от Комитета за наука, изкуство и култура.»

§ 3. След чл. 51 се прибавя нов:

«Чл. 51а. Производствената практика се урежда през времето на учебния курс, или непосредствено след него, от висшите учебни заведения, с участието на съответните ведомства. Тази производствена практика отменя стажа, изискван по всички досега съществували закони.

Производствената практика, заместваща стажа, се заплаща. След приключване на обучението се произвежда държавен изпит от назначена от председателя на Комитета за наука, изкуство и култура комисия, в която участвуват представители на висшето учебно заведение, на Комитета за наука, изкуство и култура и на ведомството, за което се готвят младите специалисти. На издържалите държавен изпит се издава съответен диплом за правоспособност.

Провеждането на производствена практика и полагането на държавен изпит за студентите, завършили в чужбина, които не са прекарвали предвидената в този закон практика, се урежда с правилник, одобрен от председателя на Комитета за наука, изкуство и култура.

За отделни специалности, в зависимост от особеностите им характер, се допуска уреждането на стаж за особена правоспособност след полагането на държавния изпит.

Забележка. Заварените стажанти и постъпили на стаж до 1 май 1950 г. агрономи и лесовъди, както и завършилите Софийската политехника и строителния факултет на Варненския университет с 4-годишен курс на обучение прекарват 6-месечен стаж и се явяват на държавен изпит по досегашния ред.»

§ 4. След чл. 52 се добавят нови членове:

«Чл. 52а. Разпределението и настаняването на работа на младите специалисти се извършва централно и планово от Държавната планова комисия в съгласие със съответните ведомства. Решенията на Държавната планова комисия по определяне на места и по разпределението и настаняването на работа са задължителни за всички учреждения, народни съвети, пред-

приятна, кооперации, сдружения, колективи и др., към които е изпратен младият специалист.

Чл. 52б. Всеки завършил висше учебно заведение млад специалист е длъжен да работи най-малко в продължение на три години на мястото и работата, които му са определени. Той няма право да се настанява самоволно на работа където и да било.

Чл. 52в. За нарушение на чл. 52а и чл. 52б виновните се наказват с глоба до 100.000 лв.

Чл. 52г. За приложението на членове 52а до 52в се издава указ от Президиума на Народното събрание.»

§ 5. Към чл. 5б се добавя нова алинея първа:

«Учените степени и звания се присъждат от Висшата ате-
стационна комисия при Комитета за наука, изкуство и
култура.»

Алинея първа става алинея втора.

§ 6. Студентите, които през учебната 1948/1949 г. са били в първия курс, са длъжни да вземат изпитите, с които са из-
станали, най-късно през януарската изпитна сесия на 1950 г., а тия от останалите курсове — най-късно през септемврийската сесия на 1950 г., а ако те не сторят това, по отношение на тях се прилага чл. 50 от този закон. Сроковете по чл. 62 от закона остават в сила.»

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата до-
кладчикът на законодателната комисия.

Докладчик д-р Михаил Геновски (з): (От трибуната) Другари народни представители! Законодателната комисия прави предло-
жение за изменение само в § 6 на проекта, а именно: на третия ред думата «януарската» да се замени с думата «юнската», тъй като законопроектът е бил изготвен преди около 5-6 месеца, но разглеждането му е забавяло и студентите биха били по-
ставени пред изненади. С тази поправка се дава възможност на студентите да могат да се справят с изпитите си. Те ще мо-
гат да разполагат с две сесии — януарската и юнската, за да влязат в редите на закона.

По законопроекта в комисията станаха оживени разговори и комисията ме натовари да подчертая пред вас, че забележката към чл. 51а, съобразно обясненията, които бяха да-
дени от представителя на Комитета за наука, изкуство и кул-
тура пред комисията, представлява облекчение. Тези категории, както са посочени — агрономи, лесовъди, както и следващите във Варненския университет — ще могат, вместо в по-дълго време, в по-късо време — ако постъпят на стаж до определе-
ната дата — да завършат стажа си.

Във връзка с това представителят на Комитета за наука, изкуство и култура изтъква също така, че в правилника, който ще бъде изработен — и комисията намери това за потребно, за да се улесни голям брой заинтересувани, предимно сту-
дентите — трябва да се подчертае, че полагането на държавния изпит ще предвижда евентуално и полагане на поправителни изпити, тъй като това в самия закон не е подчертано. Впрочем в много области стажът е свързан при определени условия с полагането на поправителни изпити. Следователно няма нищо фатално. Това също така представлява облекчение. Няма да има отделен стаж — производствената практика го заменя. Веднага след като завърши курса, с участието на представи-
тели на висшето учебно заведение, на Комитета за наука, изкуство и култура и пр., се полага държавен изпит и веднага се получава документ за правоспособност. Това е облекчение — студентите по-рано ще влязат в производството и заедно с това ще се улесни изпълнението на стопанските планове.

Най-накрая комисията ме натовари да подчертая пред вас, че в указа, който ще излезе — както това е вече начертано, в Комитета за наука, изкуство и култура — ще се набележат ос-
новните положения, ще се уточнят условията за предпочитане на кандидатите. Значи, един кандидат няма да бъде така безу-
словно пратен някъде на работа, след като завърши, да му се каже: «Ти ще вървиш там и там.» Напротив той ще има въз-
можност да изяви предпочитане. Освен това в указа ще бъдат също така определени и условията за настаняване съобразно семейните и други условия на кандидата. Ако например имаме двама души с висше образование — мъж и жена, това ще бъде взето под внимание при тяхното настаняване, за да може се-
мейните им отношения да бъдат укрепени, ще се вземе пред вид положението на децата и т. н. Всички тия положения, които несъмнено интересуват младите хора, са предмет на обсъж-
дане в Комитета за наука, изкуство и култура и ще бъдат включени със съответно постановление в указа.

Комисията ме натовари да направя пред вас тия съобщения във връзка с станалите в нея разисквания; това ще бъде уяс-
нено в указа за приложението на членове 52-а, 52-б и 52-в.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Пристъпваме към разисквания по законопроекта.

Има думата народният представител д-р Живко Живков.

Живко Живков (к): (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Предложеният законопроект за изменение и допълнение на закона за висшето образование засяга няколко съществени въпроси относно организацията на висшето обра-
зование у нас. С него се прави нова стъпка в преобразованието на висшето образование съгласно нуждите на живота и изи-
скванията на плановото социалистическо строителство.

Нашата Народна република може да се гордее с грижите, които се полагат за висшето образование. След народното ан-
тифашистко въстание на 9 септември 1944 г., на основата на великия и неизчерпаем опит на Съветския съюз и изхож-

дайки от нашите нужди, в нашата страна се извърши широка демократизация на висшето образование.

Преди 9 септември 1944 г. висшето образование бе моно-
полизирано най-вече за синовете и дъщерите на българската буржоазия. Правеха се хиляди пречки, главно материални, за синовете и дъщерите на работниците и селяните. Учебните планове и програми бяха устроени съгласно изискванията на частно-капиталистическото стопанство. Обучението бе откъснато от живота, наситено с реакционна фашистка идеология и великобългарски шовинизъм. Преподавателите бяха реакционни фа-
шистки професори от рода на кървавия Александър Цанков, Диков, Владикин и Филев. Вън и между стените на Универси-
тета се разгръщаше от страна на народното студентство посто-
янна борба за демократизация на образованието, за достъп на народните синове и дъщери във висшите учебни заведения, която борба често се изливаше в славни стачни борби.

Днес картината на нашето висше образование е съвършено различна. Достатъчно е само да се посочи, че за науката, кул-
турата и образованието нашата държава харчи 10% от общия държавен бюджет за 1949 г., докато за народната отбрана харчи по-малко от 10%, за да изплати огромната разлика от миналото и ярката разлика от западните капиталистически страни и Североамериканските щати, които харчат голяма част от своя бюджет за военни нужди за сметка на образованието на народа. Така например Турция харчи за военни нужди 65% от своя бюджет и само 3% за просвета и образование. Испания харчи 62.5% за военни нужди и само 1.4% за образова-
ние. Съединените американски щати харчат 51% за военни нужди и само 1% за образование. Англия харчи 42% за военни нужди и само 4% за образование. Италия харчи 30% за военни нужди и 1% за образование. Австралия харчи 21% за военни нужди и 6% за образование. А Съветският съюз, страната на строящия се комунизъм, харчи 19% за народната отбрана от своя държавен бюджет и 26% за просветата и народното образование. (Ръкоплескания)

Преди 9 септември, през 1944 г. ние сме имали 8 висши учебни заведения с 15 факултета и 33 специалности. Сега имаме 10 висши учебни заведения с 20 факултета и 60 специалности. Открити са два нови университета. Открити са нови факултети, като зоотехническият, лесотехническият и др. Обо-
соби се Селскостопанската академия, намираща се на името на д-р. Георги Димитров. Новата структура на общественото сто-
панство предизвиква създаването на редица нови специалности за задоволяване нуждите от кадри за различните отрасли на нашето стопанство.

Преди 9 септември, през 1944 г. са се учили в нашите висши учебни заведения 12.000 студенти, а сега се учат 42.500 — което прави три и половина пъти увеличаване чис-
лото на студентите, или на всеки 160 жители в България се пада един студент. А в стара капиталистическа Англия на 526 жители се пада един студент, във Франция на 500 жители — един студент, в Иран на 3.000 жители — един студент, в Индонезия на 23.000 жители — един студент.

Във висшите учебни заведения у нас сега се учат главно си-
новете и дъщерите на работници, селяни, народна интелигенция и други трудещи се.

Извършиха се и се извършват преобразования в методите на обучението, при което най-широко се използва съветският опит. Изготвиха се нови учебни планове и учебни програми. Издават се нови учебници. Обществени науки основно се из-
чистват от идеологическия боклук и реакционерство. Застъ-
пено е преподаването на диалектическия материализъм и марк-
сизма-ленинизма. Достиженията на съветската наука и култура широко се популяризират. Обучението се поставя на здрави ос-
нови, за да послужи като съединително звено между науката и жизнените нужди на народа и народното стопанство, както ни учи д-р. Георги Димитров.

Трябва да са отбележи, че след създаването на Комитета за наука, изкуство и култура, който полага грижи за висшето образование, се сложи ред и система и се тласна напред пре-
устройството на висшето образование.

Трябва да се отбележат също така и значителните пости-
жения в материалното и битовото подпомагане на студентите. До 9 септември 1944 г. фашистката държава не оказваше ни-
какви грижи за бедните студенти — синове и дъщери на ра-
ботници и селяни. Сега народната държава постоянно увели-
чава материалната помощ и оказва все по-големи грижи за ученичествата народна младеж.

До 9 септември държавата отпускаше всичко 100 стипен-
дин. Сега през учебната 1948/1949 г. народната държава е отпуснала 3.907 стипендии на студенти, а по министерско по-
становление № 3, от 5 август т. г., се предвиждат нови 4.000 стипендии за студенти. Освен това няколко сототин български студенти получават стипендии и се учат в братския Съветски съюз и страните с народна демокрация. Общо за материалното и битовото подпомагане тази година държавата харчи 600.000.000 лв. Освен стипендиантите, други 8.115 студенти се ползват от безплатна храна, облекло и обу-
ща или квартира. Осигурена е безплатна медицинска помощ и пре-
глед на всички студенти. В студентските летовища тази година почиваха 1.700 студенти. Има 8 студентски общежития за 700 души, а се предвиждат строени на студентски общежития през първата петилетка за нови 4.000 студенти.

Всички тези факти говорят за една системна политика на укрепване и издигане нивото на висшето образование, намерили израз в закона за висшето образование, гласуван от Великото народно събрание през 1948 г. С новия проект за изменение и допълнение на закона за висшето образование се правят ня-
кои малко назреали предложения.

С новия проект-закон се предвижда заместване на стаж с производствена практика. Досега студентите по една или две години прекарваха на стаж, който в много случаи се провеждаше формално и не бе тясно свързан с практиката и бъдещата работа на студента. Според проекта производствената практика се урежда през времето на учебния курс или непосредствено след него от висшите учебни заведения с участието на съответните ведомства. Чрез производствената практика студентите ще добият цялостна подготовка и ще бъдат годни за живота и строителството. С това се и намаляват 6 месеца от общия срок на обучението, а за учителската професия — цяла година, което значително ще улесни студентите и ще се предпазят навреме на социалистическото строителство необходимите нови кадри.

Въпросът за производствената практика е тясно свързан с плановете за разпределение на кадрите, което се предвижда по законопроекта. Плановото стопанство изисква и планова подготовка и разпределение на кадрите. Законопроектът предвижда, настаняването на работа на младите кадри, завършващи висшите учебни заведения, да става централно от Държавната планова комисия в съгласие със съответните ведомства. Естествено, при това разпределение ще се имат пред вид изведените желания на младите кадри, но във всеки случай желанията трябва да се подчиняват на общонародните нужди и интересите на плановете стопанство. Младият специалист е длъжен да служи в продължение на не по-малко от три години на местото и работата, която му се определя от Държавната планова комисия.

Това постановление на законопроекта е продиктувано от интересите на стопанството и строителството, което се нуждае от повече инженери на оперативна работа, от нуждите на народа, който иска агрономите да бъдат на полето, а не в учрежденията по градовете. Същевременно този текст на законопроекта гарантира правото на труд на всеки народен интелегент. Известно е, че преди 9 септември 1944 г. просветните реакционери развиваха теорията за пренаситеност от интелегенти в повечето професии. Стотици и хиляди висшисти стояха безработни, тъй като капиталистическото стопанство не можеше да погълне техния труд. В западните капиталистически страни и Северноамериканските съединени щати десетки хиляди висшисти търпят ударите на новата икономическа криза и безработица. В нова България няма безработни интелегенти. Родната очаква своите синове и дъщери и предлага работа на всеки завършил висше образование. Нещо повече, при някои професии, като инженери, агрономи, учители и др., се чувства остра липса на кадри. Държавата има всички основания да не позволи да се пилеят кадрите, да организира тяхното радикално използване.

«За възхода на нашия народ и всестранный напредък на нашата Народна република ние се нуждаем от множество предани на народа и високо квалифицирани кадри за всички области на държавния, общественно-политическия, стопанския и културния живот. Ковачницата на тия кадри са нашите университети» — така ни учи нашият многовекторен учител и вожд др. Георги Димитров. Задачата на висшите учебни заведения е да подготвят достойни кадри за социалистическото строителство, а отговорната задача на студентите е добре да се учат, за да изпълнят тези завети на др. Димитров.

Друго постановление на законопроекта, който разглеждаме, предвижда намаляване сесията за вземане изпити от страна на студентите от 5 на 3.

От какви съображения е продиктувано това постановление?

На първо място и тук важи изискването за ускорена подготовка на кадри, тъй като много нужни за социалистическото строителство. Известно е, че в Седмостопанската академия се наброяват 1.460 абсолвенти, които са завършили семестриално, а не са взели голяма част от своите изпити; в Политехниката се наброяват 1.350 абсолвенти. В същото време нашето устройство се селско стопанство и строителството имат най-остра нужда от кадри. Ясно е, че трябва да се ускори подготовката на тия кадри.

На второ място необходимо е сред студентите да се въведе здрава трудова дисциплина. В периода на велико социалистическо строителство не бива студентите да се разхайтват и да слушат лекции по един дисциплиниран, по които изпити ще държат една след една или две години. Разхайтеността на студентите е характерна за буржоазната младеж. Димитровската народна младеж, която се готви да служи на работниците и селяните, трябва да скъса решително с всички гнили «хай делбергски» традиции и да се учи от трудовата дисциплина, която работниците и селяните установяват, да се учи от примера на най-добрите производственици и ударници.

Нашите народни студенти трябва да помнят и никога да не забравят скъпите напътствени думи, които им отправяше др. Георги Димитров: «Нужно е сериозно учение. Нужно е да не се жалат труд, сили и време, за да се овладят достиженията на науката. Нужна е упорита ежедневна подготовка за пълноценна служба на народа. Трябва да се води безпощадна борба против формалното минаване на семестрите. Нека студентите никога не забравят, че най-добрите години за учение и подготовка са студентските години. И тия години именно трябва да бъдат напълно сериозно и разумно използвани от тях.»

Сегашните 5 сесии са фактически неизползвани, тъй като ако се използват през първата година, то след това основно разстройват цялото по-нататъшно обучение. По смисъла на законопроекта и по решението на Комитета за наука, изкуство и култура въвежда се годишна система на обучението. Завършил една учебна година, студентът трябва да е готов да на-

чалото на другата учебна година съе всички изпити, за да поеме цялото си внимание на новия курс.

Извънредно голямо улеснение тук се явява решението на Комитета за наука, изкуство и култура и съответните университетски управи за разпределението на изпитите по обемните предмети и въвеждане изпити на семестър, при което студентът ще има на разположение януарската, юнската и ще приключи най-късно на септемврийската изпитна сесия.

Разбира се, това постановление на законопроекта не ще се провежда механично и наведнаж. Чл. 6 на законопроекта предвижда постепенно ликвидиране на нередовностите.

Във връзка с ликвидиране нередовността на студентите Министерският съвет е издал третото си постановление от 5 август т. г., с което се въвежда задочно обучение още от учебната 1949/1950 г. за всички нередовни студенти, възпрепятствани да посещават лекции и упражнения. Задочно следващият студент изучава същия учебен материал, който е задължителен и за редовно следващите, като времетраенето курса на обучението се продължава с една-две години. С това постановление се дава възможност на стотици и хиляди младежи, заети в производството, да продължат своето висше образование.

С предложенния законопроект се отменя постановлението на закона за висшето образование, което изискваше при всяко закриване или откриване на катедра специално постановление на Министерския съвет, утвърдено с указ от Великото народно събрание. По проекта откриването и закриването на катедра става непосредствено от съответните висши учебни заведения, под ръководството на Комитета за наука, изкуство и култура.

Няма никакво съмнение, че тези допълнения и изменения на закона за висшето образование ще допринесат за укрепването и издигането на нашето висше образование, за навременна подготовка на необходимите кадри — строители на Народната република, строители на социалистическото общество.

От името на парламентарната група на Българската комунистическа партия приканвам всички народни представители да гласуват предложенния законопроект, като прави предложение да се допълни с едно изменение на чл. 42 от закона за висшето образование: да се прибави нова точка «г» за освобождаване от такси следващите в наши учебни заведения държавни стипендианти. (Ръкоплескания)

Председателстващ др. Георги Атанасов: Има думата народният представител др. Петър Янчев.

Петър Янчев (з): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Принципиалният враг на народната просвета — монархофашизмът — у нас в продължение на 21 години успя да нанесе огромни поражения на нашето образователно дело. Като не се решаваха открито и брутално да спрат желанията на народа да учи децата си, профашистите ръководители на Министерството на народната просвета до 9 септември 1944 г. не създадоха необходимите условия за развитието на висшето образование.

Победоносното всенародно деветосептемврийско въстание донесе пълно рухване и на образователната система, която профашистите градиха две десетилетия върху пясъчна почва. Народната власт на Отечествения фронт има нужда от просветени граждани и от добре обучени и овладели научното знание работници във всички области на общественно-историческия, стопанския и културно-просветния сектори. Затова и редицата от всички мероприятия на отечественофронтиската власт в областта на народното образование, респективно висшето образование, са много навременни.

Законът за висшето образование от 1948 г., гласуван от Великото народно събрание, бе един цялостен закон, който коренно промени облика на нашето висше образование и го насочи в служба на Народната република, в служба на трудния народ и социалистическото строителство.

Предложеният ни законопроект ще запали само една малка празнина в закона от 1948 г. Малка, но от грамадно значение за нашето народно стопанство.

Не може да се отрече фактът, че народната власт направи огромни разходи за подобрене на университетското образование. Много правилно се изказа в своя доклад за петгодишнината на 9 септември подпредседателят на Министерския съвет др. Вълко Червенков, който каза: «Нов облик придобиха нашите висши учебни заведения. Коренно се измени съдържанието на тяхната работа.»

Преди 9 септември 1944 г. в нашата страна имаше 8 висши учебни заведения с 15 факултета и 33 специалности. През 1949 г. нашите висши учебни заведения са 10 с 20 факултета и 60 специалности. Преди 9 септември в нашите университети следваха 12.000 студенти, а през 1949 г. учащите се в нашите университети са 42.500.

Освен това през 1948/1949 г. се въведе и задочно обучение за подготовка на прогимназиални и гимназиални учители.

Преди 9 септември 1944 г. висшите учебни заведения у нас бяха достъпни само за синовете на кулашко-капиталистическите елементи, на индустриалци, търговци, едри собственици, рентниери и висши военни, с една дума, синовете и дъщерите на заможните класи, и университетското образование беше калсово и недостъпно за синовете и дъщерите на трудния народ. Беше голям героизъм синът на бедняка да завърши университетско образование.

След 9 септември 1944 г. ние виждаме тъкмо обратното: народната власт отвори широко вратите на висшите учебни заведения за синовете и дъщерите на трудещите се, обръща се особено голямо внимание на материалното подпомагане. Днес голяма част от нашите студенти получават материална помощ под формата на безплатна и евтина храна в студентските столове, летуване, медицинска помощ, лечение и др. Увеличи се чувствително броят на стипендиантите. Много даровити младежи се изпращат в чужбина, за да получат университетско образование. Ако сравним даването на тия помощи с жертвите, които е правила в това отношение буржоазната фашистка власт преди 9 септември 1944 г., ще получим следната цифрова картина: през 1939 г. в бюджета на Министерството на народното просвещение са предвидени само 333.500 лв. за стипендии и други помощи, през 1944 г. са предвидени 5 милиона лева, а през 1949 г. народната власт гласува в бюджета си за стипендии над 600 милиона лева.

А така ли е в капиталистическите страни?

Образователната система в капиталистическите страни се намира в дълбока криза. В САЩ, чито империалистически управници се кичат с «превъзходството» на «американския начин на живот» и се опитват да го натрапят на свободобивните народи, университетското и средното образование са недостъпни за по-голямата част от младежта. Растящото от ден на ден поскупяване на живота, намаляването разходите за образованието, увеличаването на военния бюджет, нарастването на безработицата, повишаването на образователните такси — всичко това създава непреодолими прегради за американските девойки и младежи от народа, желаещи да получат висше образование. В прехвалена Америка има понастоящем над 10 милиона неграмотни граждани, а в щата Луизиана броят на неграмотните граждани е 36% от цялото население.

Не по-добра е картината на висшето образование и в другите капиталистически страни. А в колониалните страни действителността е ужасяваща. Достатъчно е да поменем, че в Индия 80% от населението е неграмотно, във Виетнам — 90%, в Иран — 94%, и т. н. В Индия, където има едва 15 висши учебни заведения, само 6% от студентите са синове на работници и селяни, когато 90% от населението е селскоработническо. В Бирма, където има 17 милиона население, съществува само един медицински институт.

Коренно различна е картината във великата страна на строящия се комунизъм — Съветския съюз — както и в страните с народна демокрация. Училищата и университетите в тези страни широко са отворили вратите си за работническата и селската младеж. Културата стана достояние на широките народни маси. Образованието е поставено на нови, демократични и научни основи. Държавата отделя големи средства за образованието. Броят на стипендиите в Чехословакия през 1948 г. е 13 пъти по-голям от този през 1938 г. В Румъния броят на студентите, настанени в общежития, нарастна през миналата година със 73%. Големи постижения отбелязва висшето образование и в Унгария след отстраняването на католическата църква от учебното дело. В Димитровска България броят на студентите след народната победа на 9 септември 1944 г. се увеличи четири пъти, открити са три нови университета, броят на стипендиите от 200 парасна на 6.000, откриха се общежития и се проектира строеж на нови такива, отпускат се големи помощи, а образователната система всяка година отбелязва все по-големи и по-големи подобрения и усъвършенствувания.

В сред студентството в страните с народна демокрация се провежда голяма културно-просветна и възпитателна работа. Те се занимават в научни кръжоци, изучават марксистко-ленинската теория. В цялата тази работа те използват опита на студентските организации в Съветския съюз. В капиталистическите страни за сметка на народното образование нарастват военните бюджети и с това изостряват капиталистическите противоречия.

Ние вървим по обратния път.

През 1949 г. бюджетът на Комитета на наука, изкуство и култура е 4.585.000.000 лв., като повече от половината на тая сума е за висшите учебни заведения.

Ако при буржоазната капиталистическа система преди 9 септември 1944 г., въпреки много по-малкия брой завършили висшите учебни заведения, се чувствуваше все пак безработица за тоя висш кадър, при нашето социалистическо строителство, въпреки по-големия брой завършили висшите учебни заведения, се чувства голяма нужда от висш кадър, от специалисти. В капиталистическите страни, въпреки много по-малкия процент завършили висше образование специалисти, безработицата е обхванала и завършилите висше образование специалисти; там съществува остра криза. В капиталистична Америка агрономите са най-обикновени надзиратели и работници при фермерите.

При това положение, другари народни представители и народни представители, и особено когато народната власт прави такива огромни жертви за нашето висше образование, повече от необходимо е да се сложи край на някои порядки, които са остатък още от буржоазната държава, и да се ликвидира с така нареченото «вечно студентствуване». Това беше допустимо и възможно при буржоазната държава за синовете и дъщерите на кулаците, търговците, индустриалците, когато тия майчини синове ядеха и пилееха парите на своите родители — не спечелени с труд и пот, а крадени от народа пари — и когато буржоазната държава не правеше материални жертви

за университетското образование. Тая аномалия на «вечно студентствуване» е доста ограничена от закона за висшето образование. Предвидените пет сесии за вземането на изпитите демобилизираха студентите и значителна част от тях не вземаха изпитите си навреме, а закъсняваха с цяла година. Тая възможност, която имаха студентите по досегашния закон за висшето образование, ги разслабваше, те не обръщаха внимание на лекциите, които се четат, понеже се готвеха за изпити по предметите, лекциите по които са четени през предшестващата година. Всичко това понижаваше, както се казва в мотивите на законопроекта, изпитния успех и намалява квалификацията им като специалисти.

За отстраняването на тия слабости в учението на студентите, следващи висшите учебни заведения, и за изграждането на високо квалифицирани специалисти са предназначени мерките, които ни се предлагат в параграфите 2 и 3 на законопроекта, с които се цели да се осигури редовното следване и завършване на студентите, повишаване на тяхната квалификация и проверка на добитата чрез обучението производствена практика.

С § 2 чл. 50 се изменя така: «Студентите са длъжни да положат изпитите си по съответните дисциплини най-много в три последователни изпитни сесии. Ако те не издържат успешно изпитите си в тоя срок, то в зависимост от успеха им за курса, който са следвали, те или губят право на следване, или повтарят курса, като във всички случаи стипендиантите губят стипендията си.»

Според параграф 3, след чл. 51 се прибавят нови членове 51а и 51б.

Новият чл. 51а гласи: «Производствената практика се урежда през времето на учебния курс или непосредствено след него от висшите учебни заведения, с участието на съответните ведомства. Тази производствена практика отменя стажа, изискван по всички досега съществуващи закони.»

Стажантите обикновено са били само канцеларисти, без да участвуват в производствената практика. Ето защо премахването на стажа е и целесъобразно, и полезно.

Втората важна особеност в предлагания законопроект е въвеждането на централно и планово разпределение и настаняване на работа младите специалисти, завършили висше образование. Плановото развитие на народното стопанство изисква планова подготовка и разпределение на кадрите, и особено на младите специалисти и завършващи висшите учебни заведения — се казва в мотивите на законопроекта.

Законопроектът предвижда създаването на централен правителствен орган за настаняване и разпределение на младите специалисти, решенията на който ще бъдат задължителни за всички учреждения, народни съвети, предприятия, колективи и пр., към които се изпраща младежът-специалист, а от друга страна младият специалист е задължен за служи най-малко три години в предприятието, което му е определил централният правителствен орган.

Новият чл. 52а гласи: «Разпределението и настаняването на работа на младите специалисти се извършва централно и планово от държавната планова комисия в съгласие със съответните ведомства. Решенията на Държавната планова комисия по определяне щатни места и по разпределението и настаняването на работа са задължителни за всички учреждения, народни съвети, предприятия, кооперации, сдружения, колективи и пр., към които е изпратен младият специалист.»

Съгласно новия чл. 52б завършилите висши учебни заведения млади специалисти са длъжни да работят най-малко в продължение на три години на мястото и работата, които им са определени. Те нямат право да се настаняват на работа където и да било.

С § 6 се урежда и положението на закъснелите с изпити студенти през учебната 1948/1949 г., които се задължават да вземат своите изпити до юнската сесия на 1950 г., а тия от останалите курсове — най-късно през септемврийската сесия на 1950 г. Ако обаче не сторят това, по отношение на тях се прилага чл. 50 от този закон. Сроковете по чл. 62 от закона остават в сила.

Постановлението за правилно подбиране и разпределение на кадровите специалисти и предвидения държавен орган за разпределението им в лицето на Държавната планова комисия в интерес на нашето народно стопанство е повече от целесъобразно.

Правилно да подбиращ кадрите, казва нашият учител Сталин, това значи: «Първо, да цениш кадрите като златен фонд на партията и държавата, да ги скъпиш и уважаваш; второ — да познаваш кадрите, грижливо да изучаваш достоинства и недостатъците на всеки кадров работник, да знаеш на каква работа може да се развият най-добре способностите на даден работник.»

Задачата на висшето образование у нас не трябва да се ограничи само в подготовка на специалисти в рамките на тяхната специалност, но необходимо е още кадровият специалист да бъде подготвен и политически, т. е. да бъде запознат и с учението на Маркс-Ленин-Сталин. Учението на Маркс-Ленин-Сталин, казва незабравимият наш учител др. Димитров, е верен компас и през бурно море, и през тъмна нощ. А великият Сталин казва: «Трябва да признаем като аксиома, че колкото е по-висок политическият уroveň и марксистко-ленинската съзнателност на работниците на кой да е клон на държавната и партийната работа, толкова по-ефекасни са резултатите от работата, и, напротив, колкото по-нисък е политическият уroveň и марксистко-ленинската съзнателност на ръководните ра-

ботници, толкова по-вероятни са несполуките и провалите в работата, толкова по-вероятно е издребняването и превръщането на самите работници в практики-педанти, толкова по-вероятно е тяхното изграждане. Може с увереност да се каже, че ако ние бихме съумели да подготвим идеологически напътни кадри от всички клонове на работата и да ги закалим политически до такава степен, че те да могат свободно да се ориентират по вътрешното и международното положение, че ако ние бихме съумели да направим от тях напълно зрели марксистско-ленински, способни да решават без сериозни грешки въпросите по ръководството на страната, то ние имаме пълно основание да считаме, че вече девет десети от всички наши въпроси са решени.»

По-нататък Сталин каза: «Възпитанието и формирането на младите кадри у нас обикновено става по отделни клонове на науката и техниката, по специалности. Това е необходимо и целесъобразно. Няма нужда специалистът-медици да бъде същевременно и специалист по физика и ботаника, и обратно.

Но има един клон от науката, знанието на който трябва да бъде задължително за болшевиките от всички клонове на науката — това е марксистско-ленинската наука за обществото, за законите на общественото развитие, за законите за развитието на пролетарската революция, за законите на социалистическото строителство, за победата на комунизма. Защото не може да ситаме за истински ленинец човек, който нарича себе си ленинец, но който се е затворил в своята специалност. Ленинецът не може да бъде само специалист в любимата му научна област — той трябва да бъде същевременно политико-общественик, който живо се интересува от съдбата на своята страна, знае законите за общественото развитие, умее да се ползва от тия закони и се стреми да бъде участник в политическото ръководство на страната. Това ще бъде, разбира се, допълнително задължение, което по-късно ще се отплати с лихвите.»

Имаме основание да вярваме, че отговорните хора за възпитанието и подготовката на нашите кадровици-специалисти ще се ръководят и неотклонно ще следват указанията на великия мъдрец и мислител — учителя Сталин — по въпроса за политическото възпитание на младите специалисти и в нашите средни и висши училища учението на Маркс-Ленин-Сталин ще се въведе като задължителен учебен предмет.

От името на парламентарната група на Български земеделски народен съюз декларирам, че ние ще гласуваме предложението на законопроекта. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Няма записани други оратори. Ще пристъпим към гласуване.

Ония народни представители, които са съгласни да бъде приет по принцип, на първо четене, законопроекта за изменение и допълнение на закона за висшето образование, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към точка пета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за военните лица.

Моля секретаря да го прочете.

Секретар Тодор Тихолов (к): (Чете)

МОТИВИ

към законопроекта за военните лица

Другари и другарки народни представители! Един от основните въпроси при изграждането на народната войска е този за нейните кадри. Правилното поставяне и законодателно разрешаване на въпросите за задълженията и правата на тия кадри, за тяхното служебно положение и материално обезпечаване, за техните чинове, назначения, повишения, премествания и уволнения е задача, от изпълнението на която зависи до голяма степен създаването на войска «малка по състав, но висока по качество», с висок боен дух и желязна дисциплина, войска, годна да осигури успеха и отбраната на великото дело на социализма в нашата страна. А очевидно е, че тази задача не може да бъде изпълнена от сега действащия наредба-закон за военните лица от 16 април 1936 г., създаден при съвършено други обществено-политически и социално-икономически условия и задачи и дори при действието на известни ограничителни клаузи на Ньойския договор. Налага се час по-скоро пълното стменяване на този закон и заменяването му с един действително нов закон за военните лица.

Приложеният законопроект идва да отговори на тази нужда и да изпълни горната задача.

Както личи от самото му наименование, законопроекта има за предмет особените права и задължения на военните лица, и то както на тия, които са призовани да отслужат редовната си военна служба, така и на ония, които са назначени на длъжност по щатове на Министерството на народната отбрана — щатните военни лица. Характерно и за едните, и за другите е, че са зачислени на военна служба — признак, изтъкнат и в новия военно-наказателен закон, и че имат военен чин. Именно особенният характер на военната служба и притежаването на военен чин в българската народна войска определят правния режим на щатните военни лица като особена категория държавни служители и ги отличават от всички останали държавни служители, включително и от служителите по ведомството на Министерството на народната отбрана. И затова законопроекта установява съотношението си със закона за държавните служители като съотношение между общ и специален закон.

Фактът, че още няма нов закон за държавните служители не е пречка да бъде създаден нов закон за военните лица, защото последният, както се каза, съдържа само особеностите, изключенията, които по начало не могат да бъдат съществено засегнати от една евентуална бъдеща промяна в правния режим. Изобщо на държавните служители, защото се отнасят само за една особена категория лица — военните лица.

От категорията на офицерите се отделят и обособяват генералите (адмиралите), а се включват част от военно-техническите началници. С това се поправя една несправедливост, като се дава възможност, военно-техническите началници, естествено на чиято служба налага това, да станат технически офицери с всички права на такива.

Увеличават се подофицерските чинове, за да се даде по-голяма възможност за диференциране и авансиране на младшите командири във войската и с това да се привлекат по-добри кадри. Все със същата цел се дава възможност на удостоени и издържали съответен изпит подофицери да бъдат повишени и да авансират като офицери. Допуска се повишаване в подофицерски чин и на срочно-служещите младежи, които завършват подходяща школа.

Установяват се различните видове подофицери и офицери с оглед на тяхната специализация.

Премахват се випуските на офицерите, които бяха една пречка за изтъняване напред способните и проявили се командири и осигуряваха спокойно напредване и на нехайните, ленивите и неподготвените. Повишението в по-горен чин ще става по начало индивидуално два пъти в годината, на ваканция, при прослужено време и удостоаване.

Допуска се и предсрочно повишаване за общопризнати заслуги и за бойно отличие.

Въпросът за длъжностите, като свързан с щатове, организация и военна тайна, ще се уреди с устава за службата на военните лица.

Премахват се всички ограничения в правата на военните лица, които целяха в миналото да ги откъснат от народа и политическия живот и които противоречат на Конституцията.

Установяват се със закон ред задължения на военните лица, които ще се доразвият с уставите и правилниците и които се санкционират от военно-наказателния закон.

Запазват се някои от правата, които и досега имаха военните лица, като напр. на еднократен отпуск без заплата, възможност за специализация, получаване безвъзмездно храна и облекло, пътуване с намаление по БДЖ, безплатна медицинска помощ и лекарства, преводна заплата, еднократно възнаграждение при уволнение не по тяхно желание, след прослужване повече от 20 години във войската (като годините се увеличават на 25) и след 25-годишна безукоризнена служба. Еднократното възнаграждение при уволнение е необходимо, за да компенсира невъзможността на военните лица да си създадат известно благосъстояние през време на службата за подсигуриране своето и на семейството си бъдеще, поради честите промени в местослуженето и поради факта, че нямат възможност да получават никакви добавки за извънреден труд, за наднормено производство, за нощен труд и други подобни. То ще подпомогне военните лица да работят всеотдайно, без да отвлечат вниманието си с мисли и действия от лично материално естество.

Урежда се служебното положение на военните лица, постъпили във войската или повишени в по-горен чин след 9 септември 1944 г. за своята борческа антифашистка дейност, като им се признават известен брой прослужени години, както по закона за общественото осигуряване.

Урежда се правният режим и на военните служители — граждански лица на служба във войската, като се дава възможност с правилник да бъдат създадени някои особени задължения, ограничения и права за тях във връзка с естеството на службата им, както и да бъдат давани известни добавъчни парични възнаграждения за някои от тях по таблици, одобрени от Министерския съвет.

Законопроектът си поставя и известни кодификационни задачи и затова включва разпоредби от закона за ръководство и контрол във войската, наредбата-закон за политическото възпитание във войската, закона за правата, които министърът на народната отбрана може да възлага на длъжностните лица от същото министерство, наредбата-закон за допълнение на закона за признаване Военното училище за висше учебно заведение, наредбата-закон за подофицерите, завършили кандидат-подофицерските школи, и част от закона за военните сили. Всички тези закони се отменят.

Подробностите по уреждане службата и служебното положение на военните лица ще се уредят с устав, правилници и наредби.

Като имате пред вид всичко гореизложено, моля, другари и другарки народни представители, да приемете и гласувате предложението на законопроекта.

Гр. София, май 1949 г.

Министър на народната отбрана: **Ген.-лейтенант Г. Дамянов.**

Никола Айлъков (к): Правя предложение, съгласно правилника, законопроекта да не се чете, пред вид на това, че е доста обширен и понеже на второ четене ще бъде прочетен.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има предложение от народния представител Айлъков, законопроекта да не се чете. Съгласно правилника ще го поставя на гласуване.

Ония другари народни представители, които са съгласни да не се чете законопроекта, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

(ЗАКОНОПРОЕКТ)**за военните лица****Глава I****Общи положения**

Чл. 1. Военни лица са тези, които са зачислени на военна служба и имат военен чин в българската народна войска.

Чл. 2. Службата в народната войска е особено почетно задължение на всеки български гражданин.

Чл. 3. Всички военни лица са длъжни при постъпването им на военна служба да дадат тържествено клетвено обещание за добросъвестно носене на службата и за вяност на своя народ, на своята родина и на своето народно Правителство.

Чл. 4. Всички лица, които се намират в редовете на народната войска, са длъжни в своята ежедневна служба или работа да се подчиняват на изискванията на съответните военни устави, правилници, наредби и заповедите на командирите или началниците.

Чл. 5. Военните лица биват:

- а) войници (моряци);
- б) подофицери;
- в) офицери;
- г) генерали (адмирал).

Чл. 6. Подофицерите могат да бъдат на срочна или свръхсрочна служба. Срочна служба е тази, която се включва в срока за задължителната военна служба, а свръхсрочна е тази след завършване срока на задължителната служба, когато подофицерът по лично желание остане да продължи военната служба в качеството на свръхсрочник.

Чл. 7. По военни чинове военните лица се делят на:

а) войници — редник и отборник (в морските войски — моряк и отборник);

б) подофицери — кандидат-подофицер, подофицер, уредник и старши-уредник (в морските войски — кандидат-подофицер, подофицер, корабник и старши-корабник (кондуктор));

в) офицери:

младши офицери — кандидат-офицер

подпоручик (мичман II ранг в морските войски)

поручик (мичман I ранг в морските войски)

капитан (лейтенант в морските войски)

старши офицери — майор (капитан-лейтенант в морските войски)

подполковник (капитан II ранг в морските войски)

полковник (капитан I ранг в морските войски)

г) генерали — генерал-майор (контър-адмирал в морските войски), генерал-лейтенант (вице-адмирал в морските войски)

генерал-полковник (адмирал в морските войски)

Чл. 8. На офицерите и на генералите се дават военни чинове в съответните с рода войска или служба.

Подобностите по наименованието на военните чинове се установяват с устава за службата на военните лица.

Чл. 9. Назначаването на военните лица на длъжност става, както следва:

а) на войниците — от командира на частта или началника на учреждението;

б) на подофицерите — от командира на частта, нему съответстващите и по-горни командири;

в) на офицерите — от министъра на народната отбрана;

г) на генералите и приравнените към тях по длъжност командири — с указ на Президиума на Народното събрание, по решение на Правителството.

Чл. 10. Генералите, офицерите и подофицерите на свръхсрочна служба могат да бъдат уволнени от войската:

а) по собствено желание;

б) по пределна възраст или след завършване срока на службата по поето задължение (за свръхсрочниците);

в) по здравословни причини — по решение на медицинска комисия, утвърдено от медицинския отдел при МНО, при заболяване, което не дава възможност за продължаване посенето на военна служба, като по-нататъшното лечение на така уволнените лица става от органите на Министерството на народното здраве по реда на закона за общественото осигуряване;

г) по разпореждане — при невъзможност да бъдат съответно използвани (при съкращаване щатове и пр.);

д) след прослужване във войската 25 години;

е) в интереса на службата — при служебно несъответствие (по атестационен ред);

ж) по дисциплинарен ред — при груби нарушения на военната дисциплина;

з) по съд — при осъждане за престъпление или на наказанието, несъвместимо с оставането на военна служба;

и) за фашистка и противодемократична дейност.

Уволнените се извършват от лицата, които са ги назначили, с изключение на подофицерите, които се уволняват от командирите на дивизиите и съответстващите на тях.

Чл. 11. В частите и учрежденията на народната войска могат да служат и граждански лица — военни служители, на длъжности, предвидени в съответните щатове на Министерството на народната отбрана.

Чл. 12. При нужда, по решение на Министерския съвет, военни лица могат да бъдат назначени на работа в граждански ведомства и предприятия, със запазване на всичките си права като военни лица.

Глава II**Права и задължения**

Чл. 13. На военните лица се плаща заплата в размер, съответстващ на техния чин и на заеманата длъжност.

Размерът на заплатите на военните лица и военните служители се установява с особени таблици, одобрени от Министерския съвет.

Чл. 14. Всички военни лица за времето, през което се намират на военна служба, имат право:

а) на безплатна храна (в готов вид, в продукти или порции) размер, утвърден от Министерския съвет по доклад на министъра на народната отбрана;

б) на безплатно облекло и снаряжение по установените таблици, одобрени от министъра на народната отбрана, което за генералите, офицерите и подофицерите (свръхсрочници) се счита тяхно собствено след спазване установения от министъра на народната отбрана срок за износване. Срочно служещите само при уволнението им от служба задържат част от облеклото си, определено от Министерския съвет по доклад на министъра на народната отбрана;

в) на безплатно лечение и лекарства в лазарети, поликлиники и болници.

Забеложка. Семействата на военните лица — генерали, офицери и подофицери на свръхсрочна служба — имат право на безплатно лечение и лекарства;

г) на освобождаване от намаление на заплатите, ако не са женени.

Чл. 15. Военните служители имат право:

а) да получават порционни пари (или продукти срещу заплащане) и установеното за тях облекло по вид и размер ежегодно, утвърждавано от Министерския съвет по предложение от министъра на народната отбрана;

б) на безплатно лечение в поликлиниките и болниците за себе си и членовете на семейството си.

Чл. 16. Всички генерали, офицери и подофицери (свръхсрочници) имат право на ежегодно платен отпуск на срок 30 дни.

Времето за използване на отпуска от различните групи офицери и генерали се установява от министъра на народната отбрана.

През време на отпуск генералите, офицерите и подофицерите (свръхсрочници) имат право на безплатна почивка във военно-почивните станции и санаториуми, с разрешително, издадено от медицинския отдел при МНО.

Генералите, офицерите и подофицерите — военно-въздухоплаватели, ползват допълнителен едномесечен отпуск, който задължително прекарват в станции при специален режим, независимо от отпуска по алинея I.

Чл. 17. Освен ежегодния платен отпуск, военните лица имат право на продължителен отпуск без заплата до 12 месеца, но след като са прослужили като такива най-малко 5 години. Такъв отпуск може да се използва само един път през цялата служба. През време на този отпуск се запазват всички права за прослужено време, за клас, пенсия и пр.

Отпускът без заплата се разрешава от министъра на народната отбрана.

Чл. 18. Военните лица могат да бъдат освободени от носене на военната служба по болест.

Отпускът по болест се дава независимо от отпуска по чл. 16.

Чл. 19. Военните лица и военните служители имат право на безплатен превоз по БДЖ, БРП и БМФ в следните случаи:

а) при пътуване по служба;

б) при отиване в отпуск по болест и на лечение (в двете посоки);

в) при отиване в краткосрочен отпуск — един път в годината (в двете посоки), с намаление;

г) при превеждане на служба в друг гарнизон;

д) при уволнение от войската поне по точки «а», «ж», «з» и «и» на чл. 10 — до избраното местожителство (в едно направление).

При безплатните превози по БДЖ предоставя се право на пътуване:

а) на генералите и старшите офицери — във вагони I класа;

б) на младшите офицери — във вагони II класа;

в) на подофицерите и войниците — във вагони III класа;

г) на военните служители — съобразно основната им месечна заплата, съответно като офицери или подофицери.

Чл. 20. Генералите, офицерите и подофицерите (свръхсрочници) при служебно преместване, свързано с промяна на местожителството, имат право:

а) на получаване преводни пари в размер на месечна заплата (без добавки) за себе си и по една четвърт от месечната заплата за всеки член на семейството.

Преводната заплата се изплаща по новозаетата длъжност.

б) на безплатно пренасяне семействата и поквартирната им с държавни превозни средства, а при липса на такива — на получаване съответната сума пари по сметка. Размерът на поквартирната на различните чинове се определя с правилник.

За членовете на семействата преводни пари се заплащат при фактическото им преместване в новото местожителство;

в) на получаване жилище за себе си и семействата си в държавни жилища, по установен държавен наем.

Членове на семейството се считат: баща, майка, жена, деца и други родственици, които се издържат от военното лице и са нанесени в неговото лично дело.

Същите военни лица и военните служители имат право по т. «б» и при уволнение — до избраното местожителство, ако не са уволнени по точки «а», «ж», «з» и «и» на чл. 10.

Чл. 21. За специализация по военното дело военните лица могат да бъдат командирани зад граница по разпореждане на министъра на народната отбрана. През време на командировката си те получават заплатата, пътни пари и други възнаграждения в размер, определен от Министерския съвет.

По същия начин се постъпва и спрямо военните лица с местослужение в чужбина.

Чл. 22. Военните лица, които при изпълнението на служебния си дълг се отличат с особено усърдие или извършват подвиг, се представяват от началниците си и се награждават с ордени, медали, парични награди и др.

Тия, които са прослужили 25 години честно и безукоризнено, имат право на парична премия в размер на тримесечната заплата с всички видове добавъчни възнаграждения, без каквито и да било удържки.

Чл. 23. Военните лица, които работят при особено тежки или вредни за здравето условия, определени със заповед на министъра на народната отбрана, получават допълнително месечно възнаграждение в размер, одобрен от Министерския съвет.

Чл. 24. Генерал, офицер или подофицер (свръхсрочник), назначени със заповед на министъра на народната отбрана или с указ на Президиума на Народното събрание временно да изпълнява длъжност, за която няма титуляр, получава заплата, съответстваща на чина, който има, и на длъжността, която временно изпълнява.

Когато генерал, офицер или подофицер (свръхсрочник) изпълнява едновременно с неговата и друга по-горна длъжност, титулярът на която отсъства повече от два месеца, получава по заповед на министъра на народната отбрана за времето след тия два месеца допълнително възнаграждение за тази длъжност, равняваща се на разликата между заплатите за изпълняваната и за неговата длъжност.

Чл. 25. При обикновен случай заместникът на отсъстващ началник, оставен със заповед по частта, притежава и упражнява всички права и задължения, които принадлежат на законния титуляр, с изключение на: правото му да възбужда наказателно преследване, да атестира и да представява за повишение и награда, освен когато това право му се даде със заповед от по-горе стоящ от заместващ началник.

Назначените с министерска заповед временно да изпълняват известна длъжност притежават всички задължения и права на титуляра.

Чл. 26. Военните лица, които претърпят някое незаконно действие от страна на началника си или бъдат лишени от следващите им се доволствия, или им се отказват заслужени права и привилегии, имат право да се оплачат. Оплакваният се правят винаги лично за себе си.

Подробностите по правото за оплакване се уреждат с дисциплинарния устав на българската народна армия.

Чл. 27. Военните лица във всяко време са в пълно разпореждане на службата.

Когато военното лице се намира в отпуск за почивка, началникът, който е разрешил отпусъка, има право да го прекрати, щом службата налага това.

Чл. 28. Военните лица са длъжни да се намират неотлъчно в района на частта или гарнизона си и да не го напускат по никакъв повод без разрешение.

При назначение, повишаване, превод, командировка, от отпуск, военно-лечебно, военно-исправително място и други подобни военните лица са длъжни да се явят на служба точно в установения срок.

Чл. 29. При преместване или командироване от един гарнизон в друг, ако преместването или командированото лице желае да се уволни от служба и има право на такова уволнение, то може да го направи, но от новото си местослужение и не по-рано от един месец след заемане длъжността си.

Чл. 30. Военните лица отговарят дисциплинарно, наказателно и материално за неправилното и незаконно изпълнение на службата.

Дисциплинарната отговорност не изключва наказателната.

Чл. 31. Военните лица не могат да получават чуждестранни награди: ордени, медали и др. без разрешение на министъра на народната отбрана.

Чл. 32. Военните лица нямат право да се занимават с не отговарящи на званието им занятия.

Глава III

Преминаване на службата

А. На войниците

Чл. 33. Гражданите, призовани в народната армия за отслужване на действителната си срочна военна служба, получават военния чин «редник» («моряк»).

Чл. 34. Редниците, за отлично поведение и проявено усърдие в службата и в учението, могат да бъдат произведени в чин «отборник».

Чл. 35. Войничките чинове се дават със заповед на командира на частта.

Чл. 36. Редниците и отборниците, които притежават надлежни качества, могат да бъдат зачислени за преминаване курса на полковите и съответните на тях школи.

При успешно завършване на тия школи редниците и отборниците се произвеждат в чин «кандидат-подофицер».

Чл. 37. Редниците и отборниците със завършено средно образование и добра характеристика могат да бъдат командирани по тяхно желание в ИШЗО и военните училища.

Чл. 38. Редниците и отборниците при уволнение в запаса след завършване действителната срочна служба могат да бъдат удостоени за чин «кандидат-подофицер».

Чл. 39. Войниците и подофицерите на действителна срочна служба отслужват военната си служба във войската в течение на установения за тях срок непрекъснато.

Краткосрочни отпуски могат да им се дават само в особени случаи и за срок не по-голям от 10 дни:

- а) в случай на сериозна болест или смърт на баща, майка, жена, дете, брат или сестра;
- б) при стихийни бедствия (пожар, наводнение и др.);
- в) като награда, при проявено особено отличие по служба.

Б. На подофицерите

Чл. 40. Подофицерите биват: строеви, технически, интендантски, административни, медицински, ветеринарни и музикантски.

Чл. 41. Подофицерските чинове могат да се дават на успешно завършили полковите и съответстващите на тях школи.

Чиновете се дават:

а) кандидат-подофицер и подофицер — със заповед на командира на отделната част;

б) уредник — със заповед на командира на дивизията;

в) старши уредник — със заповед на командира на армията.

Чл. 42. Подофицерските чинове могат да се дават на военни лица както на свръхсрочна, така и на срочна служба.

Чл. 43. Срок на службата в отделните чинове и длъжности за подофицерите на срочна и свръхсрочна служба не се установява.

Производството в следващия по-горен чин и повишението в длъжност се дава на тези, които са заслужили това, за отлично изпълнение на служебните задължения и за бойно отличие, по представление на притежателя на чина.

Чл. 44. При завършване на действителната служба подофицерите, които са изявили желание да продължат военната служба, могат да бъдат оставени на свръхсрочна военна служба за срок не по-малък от 2 години.

Заявление за оставане на свръхсрочна служба се подава до командира не по-късно от 2 месеца преди завършване срочната служба.

Окончателното решение за оставане на свръхсрочна служба се взема от командира на дивизията и съответстващите на него. За оставането на свръхсрочна служба се обявява в заповед по частта.

Чл. 45. Подофицерите, които са изявили желание да останат на свръхсрочна служба, дават писмено задължение, че ще останат на свръхсрочна служба 2 години.

След изтичане на двегодишната свръхсрочна служба, ако те пожелаят да продължат службата си във войската, подават заявление по реда на предходния член.

Чл. 46. Предельната възраст за службата във войската на подофицерите (свръхсрочници) е:

а) за строевите и музикантските — 46 години;

б) за всички останали — 50 години.

За известни проявили се и необходими за войската подофицери тази възраст може да бъде продължена до 60 години.

Чл. 47. На свръхсрочните подофицери се заплаща допълнително възнаграждение за прослужени години:

а) за непрекъснато прослужени във войската 3 години свръхсрочна служба — 5% от основната заплата;

б) за 6 години — 10%;

в) за 10 години — 15%;

г) за 15 години — 20%;

д) за 20 години — 30%;

е) за 30 и повече години — 40%.

Службата по този член се зачита само от 9 септември 1944 г. и не се броят в срока за прослужените години, но се зачита за повишение за петлетие по чл. 13 от закона за щатните таблици на държавните служители.

Допълнителното възнаграждение по този член изключва повишението за петлетие по чл. 13 от ЗШТДС, освен когато е по-малко, в който случай се получава по-голямото.

Чл. 48. Свръхсрочниците, прослужили непрекъснато във войската 3 години свръхсрочна служба, които имат завършено 5-класно образование могат да бъдат приети във военните училища, където предварително преминават подготвителен (общообразователен) клас.

Чл. 49. Длъжностите във войската, които се заемат от подофицерите, и условията за това се установяват от генералния щаб, се утвърждават от министъра на народната отбрана.

В. На офицерите и генералите

Чл. 50. Офицерите биват: строеви, политически, технически, интендантски, административни, съдебни, медицински, ветеринарни и музикантски.

Чл. 51. Офицерите, завършили военни академии и други висши специални учебни заведения, биват: генералштабни, военно-съдебни и др.

Чл. 52. Офицерският чин «кандидат-офицер» се дава:

а) след завършване нормалния курс на народните военни училища със слаб успех по един предмет;

б) на лицата, завършили ИШЗО и годишния стаж във войската, при оставянето им за продължаване военната служба като войкови кадри;

в) на старшите уредници, прослужили във войската на строеви длъжности в същия чин не по-малко от 5 години, при издържане на съответния изпит.

Последващите военни чинове се дават:

а) чин «подпоручик» — след завършване с добър успех нормалния курс на народните военни училища или след прослужване в чин «кандидат-офицер» 1 година;

б) чин «поручик» — след прослужване в чин «подпоручик» не по-малко от 3 години;

в) чин «капитан» — след прослужване в чин «поручик» не по-малко от 4 години;

г) чин «майор» — след прослужване в чин «капитан» не по-малко от 5 години;

д) чин «подполковник» — след прослужване в чин «майор» не по-малко от 4 години;

е) чин «полковник» — след прослужване в чин «подполковник» не по-малко от 4 години.

Повишението в по-горен офицерски чин става два пъти в годината — на 1 май и 9 септември, при наличие на положителна атестация.

За общопризнати заслуги и за бойно отличие военните чинове могат да се дават и по-рано от гореустановените срокове. Офицерските чинове се дават със заповед на министъра на народната отбрана.

При отрицателна атестация от непосредствените началници, даването на следващия по-горен военен чин на офицера може да бъде задържано от министъра на народната отбрана до 2 години.

Във военно време повишението в по-горен чин може да стане и без спазване на горните срокове, по решение на командването.

Поради особения характер на службата във въздушните войски, повишението на офицерите — военни въздухоплаватели в по-горен чин става на ваканция и след прослужване, както следва:

в чин «поручик» — след прослужване в чин «подпоручик» не по-малко от 3 години;

в чин «капитан» — след прослужване в чин «поручик» не по-малко от 3 години;

в чин «майор» — след прослужване в чин «капитан» не по-малко от 4 години.

Офицерите от въздушните войски, загубили качеството на военни въздухоплаватели, авансират на общо основание, както останалите офицери.

Лицата, завършили нормалния курс на народните военни училища със слаб успех по два и повече предмета, отслужват пълен срок войнишка служба в част, определена от министъра на народната отбрана.

Чл. 53. За повишаване в чин на полковниците и за генералските чинове прослужени години не се установяват.

Даването на първия генералски чин «генерал-майор» и на последващите генералски чинове става по представление на министъра на народната отбрана с указ на Президиума на Народното събрание.

Чл. 54. За лицата, които се занимават с административни въпроси в щабовете и учрежденията, се установяват следните военни чинове:

а) кандидат-офицер от административна служба;

б) подпоручик от административна служба;

в) поручик от административна служба;

г) капитан от административна служба;

д) майор от административна служба;

е) подполковник от административна служба;

ж) полковник от административна служба.

Попълването на войската с административни офицери може да стане измежду запасните, завършили НШЗО или специални курсове.

Първият офицерски чин «кандидат-офицер от административна служба» се дава със заповед на министъра на народната отбрана при назначаването на щатна административна длъжност.

Даването последващите военни чинове става по общия ред. Чл. 55. Повишаването на медицинските техници в по-горен военен чин става:

а) в чин «кандидат-офицер» — след завършване успешно народното военно медицинско училище;

б) в чин «подпоручик» — след прослужване в чин «кандидат-офицер» не по-малко от 2 години;

в) в чин «поручик» — след прослужване в чин «подпоручик» не по-малко от 3 години;

г) в чин «капитан» — след прослужване в чин «поручик» не по-малко от 4 години.

Най-големият чин за медицинските техници е чинът «капитан».

Чл. 56. Офицерският чин «кандидат-офицер» по запаса се дава:

а) на военните лица на срочна служба, завършили НШЗО и преминали годишния стаж във войската, при увольнението им в запас и при съответна атестация;

б) на старшите уредници, прослужили на свръхсрочна служба на строева длъжност непрекъснато в същия чин и не по-малко от 5 години — при увольнението им в запас.

Чл. 57. На лицата, завършили гражданските висши учебни заведения и преминали изискуемия се стаж, при приемането им на служба във войската на офицерски длъжности по специалността им се дава офицерски чин «поручик».

Даването последващите военни чинове става по общия ред. Чл. 58. Музикантите офицери се произвеждат в старши офицерски чинове по число толкова, колкото съответни длъжности има по щатовете.

Най-големият чин за музикантските офицери е чинът «полковник».

Забележка. Лицата от военния представителен ансамбъл на българската народна войска, докато служат в него, се приравняват към офицерския чин «кандидат-офицер» и имат задължения и права като военни лица. При увольнение те добиват съответния войнишки или подофицерски чин по запаса в зависимост от прослуженото време в ансамбъла, съгласно правилник. Това не се отнася за диригента, който е музикантски офицер.

Чл. 59. Съобразно с нуждите на войската офицерите могат да бъдат допълнително висше — военно или специално — образование във висшите военно-учебни заведения и другите специални висши учебни заведения.

Правилата за попълване висшите военно-учебни заведения и за постъпване на офицери в другите специални висши учебни заведения, както и особеностите в преминаване последващата служба на лицата, завършили тези учебни заведения, се указват в правилника.

Чл. 60. Длъжностите, които съответствуват на офицерските и генералските чинове и условията за заемането им се установяват от Генералния щаб и се утвърждават от министъра на народната отбрана.

Чл. 61. На офицерите и генералите се съставя служебна атестация в срокове, установени от министъра на народната отбрана.

Редът на атестирането се определя с особена инструкция. Даването на следващия по-горен чин и назначаването на по-голяма длъжност става съгласно заключението на атестацията и съответния кандидатски списък.

При равни условия дава се предпочитане на тези офицери и генерали, чиито служебни качества са отбелязани в атестацията като особено забележителни.

При повторно заключение в атестацията за несъответствие с длъжността поставя се въпрос за възможността офицерът да остане по-нататък във войската. Окончателно решение за всеки офицер взема министърът на народната отбрана.

Чл. 62. На офицерите и генералите за непрекъсната служба във войската се заплаща процентна прибавка към основната заплата в размер:

за 5 години — 10%;

за 10 години — 15%;

за 15 години — 20%;

за 20 години — 25%;

за 25 години — 30%;

за 30 и повече години — 40%.

Военната служба във войнишкия и подофицерския състав не се зачита за прослужени години по смисъла на този член.

Службата в съветската войска на офицерски и генералски длъжности се зачита за получаване процентната прибавка.

Алиней втора и трета на чл. 47 от настоящия закон се прилагат и по отношение на офицерите и генералите.

Чл. 63. Пределната възраст за действителна военна служба във войската на строевите и политическите офицери и генерали е:

а) за подпоручик — поручик — 36 години;

б) за капитан — 43 години;

в) за майор — 46 години;

г) за подполковник — 50 години;

д) за полковник — 55 години;

е) за генерал — 60 години.

Достигналите пределна възраст офицери и генерали могат да бъдат задържани на служба и след навършване на пределната възраст:

офицерите — от министъра на народната отбрана;

генералите — по решение на Министерския съвет.

Сроковете за действителната служба на офицерите и генералите не се прилагат, когато войската се намира в положение на война.

Чл. 64. Генералите и офицерите, уволнени в запас или в оставка, след прослужване във войската на по-малко от 25 години получават:

а) еднократно парично възнаграждение в размер на 12 месечни заплати (заедно с всички добавъчни възнаграждения, без каквито и да било удържки), каквато са получавали в деня на увольнението;

б) безплатна медицинска помощ в поликлиниките и болниците за себе си и членовете на семейството си;

в) облекло срещу заплащане, по норми, установени от министъра на народната отбрана;

г) използване срещу заплащане военно-почивните станции и санаториуми за себе си и членовете на семейството си, с разрешение на медицинския отдел при МНО.

Този член не се отнася за лицата, уволнени от войската по точки «а», «ж», «з» и «и» на чл. 10 от този закон.

Чл. 65. Офицерите могат да се уволняват по «собствено желание» само след прослужване установения в устава за службата на военните лица задължителен срок на служба. Този срок не може да бъде по-малък от 5 години.

Г. На военните служители

Чл. 66. Военните служители се приемат във войската на щатни длъжности и се уволняват от нея по ред, установен от министъра на народната отбрана, при спазване закона за държавните служители и закона за щатните таблици на държавните служители.

Чл. 67. Министърът и народната отбрана може с правилник да предвижда някои особени задължения, ограничения и права на военните служители, които се налагат от естеството на службата им във войската, както и известни добавъчни парични възнаграждения по таблици, одобрени от Министерския съвет.

Глава IV

Разни разпоредби

Чл. 68. Не могат да бъдат военни лица и да служат във войската лица с фашистки, реставраторски и антидемократически прояви и офицери, подофицери, технически началници военни чинове, взели непосредствено участие или заповядали убийства и изтезания на антифашисти и опожаряване на жилища и сгради на народни партизани и техните ятаци.

Не могат също така да служат във войската лица, които са били осъдени по наредбата-закон за съдене от народния съд виновниците за възвличане на България в световната война срещу съюзените народи и злодеянията, свързани с нея, макар и да са били помилвани или присъдата да е била отменена поради това, че са били на фронта.

Чл. 69. Министерът на народната отбрана може с писмена заповед да възлага на длъжностни лица от същото министерство правата, които той има по различните, включително и финансовите, закони.

Чл. 70. Всички офицери, които завършат или са признати за завършили курса на народните военни училища, след като са издържали установения съобразно програмата на същите училища изпит, се считат, че имат висше образование.

Чл. 71. Всички подготвени водачи на моторни превозни средства във войската при уволнение от служба добиват право на професионални или любителски шофьори и мотоциклетисти. Войсковите документи на същите се заменят безплатно със съответните граждански свидетелства за правоуправление на моторни превозни средства.

Също така се снабдяват безплатно със съответни граждански свидетелства за правоспособност подготвените във войската изпълняващи длъжности: автомобилен монтьор, техник-строител, електротехник.

Чл. 72. Лицата, завършили успешно народното военно-медицинско училище, могат да заемат щатни вакантни длъжности като фелдшери по всички ведомства в здравните им служби.

Завършилите успешно народно военно-медицинско училище придобиват чин в запаса съгласно правилника за авансиране на завършилите НШЗО.

Чл. 73. На военни лица, които се намират на служба във войската при влизане в сила на настоящия закон, постъпили в нея или повишени в по-горен чин за своята борческа антифашистка дейност, се признават за прослужени като на военни лица с право на класиране, процентна прибавка и всички други права толкова години, колкото съответствуват на випуска, към който са причислени. Така признатите години обаче не могат да надминават разликата между възрастта на военното лице и числото 21.

Чл. 74. Онези военно-технически началници, които съобразно естеството на службата им бъдат определени със заповед на министъра на народната отбрана за технически офицери, стават такива считано от датата на влизане в сила на настоящия закон и авансират по-нататък като офицери в зависимост от старшинството им в последния чин. Прослужените им години на техническа служба във войската се зачитат за офицерска служба, без да се допуска обаче корекция на чина, в който са заварени при влизане на закона в сила.

Служебното положение на останалите военно-технически началници се определя по общия ред за военните служители.

Чл. 75. Подробностите по уреждане службата и служебното положение на военните лица се определя с устава за службата на военните лица, правилници, наредби и инструкции на министъра на народната отбрана.

Чл. 76. Разпоредбите на закона за държавните служители се прилагат и по отношение на военните лица, назначени на длъжност по щатове на Министерството на народната отбрана, доколкото не са изменени или отменени от настоящия закон.

Чл. 77. Настоящият закон се прилага и по отношение на войските при Министерството на вътрешните работи, като в този случай правата, които има по него министърът на народната отбрана, се упражняват от министъра на вътрешните работи, при съгласуване с министъра на народната отбрана.

Чл. 78. Настоящият закон отменя наредбата-закон за военните лица («Държавен вестник», брой 82, от 16. IV. 1936 г.) и всичките й изменения и допълнения, закона за ръководство и контрол на войската — членове 3, 4, 5 и 6 («Държавен вестник», брой 153 от 1946 г.), наредбата-закон за политическото възпитание във войската («Държавен вестник», брой 274, от 23. XI. 1945 г.), закона за правата, които министърът на войната може да възлага на длъжностните лица от същото министерство («Държавен вестник», брой 81, от 17. IV. 1942 г.), наредбата-закон за допълнение на закона за признаване Военното училище за висше учебно заведение («Държавен вестник», брой 207, от 14. IX. 1935 г.), наредбата-закон за подофицерите, завършили кандидат-подофицерските школи («Държавен вестник», брой 206 от 1935 г.), както и всички общи и специални закони, правилници, наредби и пр., които му противоречат.)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата докладчикът на законодателната комисия да докладва мнението на комисията по законопроекта.

Докладчик Цветана Киранова (к): Другари и другарки народни представители! Законодателната комисия предлага на пленума на Великото народно събрание да гласува и приеме предложението законопроект така, както е предложен от Министерския съвет.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Пристъпваме към разискване.

Има думата народният представител д-р Христо Лилков.

Христо Лилков (зв): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! От самите мотиви и от съдържанието на предложението за разглеждане законопроект за военните лица личи, че той има за цел да уреди положението, което военните лица и военнослужащите заемат във войската, техните права и задължения.

И веднага се поставя въпрос: защо е това уреждане положението само на една категория държавни служители и защо е нужно непременно с отделен, специален закон да бъде уредено правното положение на тази категория държавни служители, не трябва ли то да се уреди с общия закон за държавните служители?

Трябва да кажа още сега, че никой закон не е самоцел, че всички закони преследват една определена цел. Настоящият законопроект преследва целта да уреди положението на военните лица. Тогава поставя се въпросът: кое е онова различие, каква е онази специфичност на военните лица, за да има нужда да се урежда тяхното положение с отделен специален закон?

Аз мисля, че за да можем да разрешим този въпрос правилно, за да ни бъде ясно защо са всичките тези постановления на законопроекта, ние трябва да излезем от положението за същността на военната служба, същността на оная, което съставлява военната служба. И трябва да кажа още сега, че онази особеност, която е характерна при носенето на военната служба, това е дисциплината и иерархията — вечна и неизменна същност. Аз зная, че това не значи, че всички войски са еднакви; това не значи, че като кажем «вечна и неизменна е същността на военната служба», че дисциплината и иерархията са присъщи на всички войски, че всички войски са равни. След малко ще стане дума и ще стане съвършено ясно коя е оная особеност, която различава отделните войски. Но аз искам отсега да кажа, че същността, неизменната същност, това е дисциплината и иерархията.

И ето, веднага ще се постави въпросът: ами дисциплина и иерархия няма ли и в организацията на държавните служители? Да, наистина дисциплина и иерархия има и трябва да има и при организацията на държавните служители, но има една особеност, която мотивира, която повелява създаването на специален закон за военните лица. И затова ние трябва да се спрем, макар и накратко, на тази особеност, която отличава дисциплината и иерархията във войската, за да видим дали действително съществуват наложителните мотиви за създаването на един специален закон за военните лица.

Дисциплината, както и да я схващаме ние, дали като формално изпълнение на заповеди, правилници и нареждания, дали като подчинение отдолу и власт отгоре, дали като психологическо предразположение към подчинение — от което и гледище да гледаме, дисциплината навсякъде представлява една неизбежна принадлежност на войската. Защо това е така?

Затова защото целите, които се поставят на войската, са специфични, са особени. Целта на всяка войска е безспорно победата. Няма войска, не може да съществува войска, тя е обречена предварително на гибел, ако нейната непосредствена цел не е воюването с краен резултат победата. Разбира се, за един крайната цел ще бъде, да кажем, задоволяване на някакви национални идеали, за други — поробване на други народи, за трети — някаква друга цел, за четвърти ще бъде защита на тяхната социалистическа родина и защита на всички постижения, които може да са постигнати в народно-демократичната държава, но все пак навсякъде крайната цел, която се поставя на всяка войска, това безспорно е победата.

Е добре, воюването — това е една особена дейност, която поглъща всичките правствени и физически сили не само на лицата, които са ангажирани в нея, но и всички сили на народа, който воюва. И затова, за да бъде правилно постигната целта на воюването — именно победата — трябва да има пълно, абсолютно съгласуване на волите и пълно координиране на усилията за постигане на тази цел. Ето тази особеност, това пълно координиране на волите, това пълно съединение на усилията за постигане на крайната цел е оная особеност, която създава специфичността на военната служба, и ние трябва нея да разгледаме.

Когато казваме, че дисциплината, която цели координиране на волите, трябва да съществува във войската, е вечна, то съществата за създаването и поддържането на дисциплината са съвършено различни. И ето едно от тия средства за създаване и поддържане на дисциплината във войската са постановленията на настоящия законопроект. Ние трябва сега да разгледаме дали те са годно средство за създаване и поддържане дисциплината в народната ни войска. Разбира се, дисциплината е създавана и поддържана във войските на различните страни с различни средства, в зависимост от социалното положение на гражданите, от икономическите отношения, които съществуват, и от много други особености. Средствата за създаване и поддържане на дисциплината са различни.

Ефрем Митев (к): Възпитанието.

Христо Лилков (зв): Плячката след победата за едни може да бъде едно от средствата за поддържане на дисциплината. И ние знаем от историята, че някога военачалниците са казвали на своите войски: ето тези градове, които са пред вас — те са ваши, цялото имущество, което стои в тях, е ваше. Ето едно средство за създаване на дисциплината.

Ефрем Митев (к): Грабете и безчинствавайте!

Христо Лялков (зв): Това беше едно средство за създаване на дисциплина при един особен строй. И ако все пак един от сърцеведците, който знаеше как да води войски — Наполеон — можеше да каже, че войникът трябва да се плаши повече от пръчката на капрала, отколкото от куршума на неприятеля — това също беше едно средство за създаване и поддържане на дисциплината при тогавашното положение на военнослужащите и при тогавашните вътрешни отношения в държавата. Там следователно страхът от пръчката на капрала можеше да бъде едно средство за създаване и поддържане на дисциплината. И много други още средства бяха създадени за поддържане на дисциплината при съответните строеве, които са съществували.

Но при народно-демократичната държава всички тези средства са негодни за създаване и поддържане дисциплината у народните синове, които са постъпили — както в законопроекта изрично се казва — да изпълнят един дълг. Военната служба не е за тях нищо друго, освен една чест. Наистина не може с такива средства у тях да се създаде и поддържа дисциплината. И съвършено основателно в мотивите на законопроекта е казано, че досегашният закон, който по специфичен начин, съобразно условията, при които е бил създаден, е предвидял начини за създаване и поддържане на дисциплината, е негодно средство. То е отречено вече. С начините, които са предвидени в закона, не може да се създава и поддържа дисциплина, същепление, не може да се поддържа оня жив огън, който трябва да съществува във войската. И аз мисля, че постановлението на настоящия законопроект, така както са предложени, са годно средство.

Но веднага би могъл да бъде сложен един въпрос, който често и много често може да бъде слаган от едни от незнание, от неведение, от други от недоброжелателство или от крайно зложелателство: с този закон не се ли създава някаква привилегия някому, не се ли създава някаво положение различно за една категория български граждани и с какво се оправдава това?

Аз мисля, че този, който познава нещата, ще разбере, че със законопроекта се създава такава привилегия от държавата, която има всички легитимен интерес при сегашния период да има една здрава, една дисциплинирана, една стегната, една дееспособна, една годна наистина да отстоява интересите на народа войска. И ето аз искам да се спра на няколко постановления, макар и набързо, за да се види, че те са оправдани.

Преди всичко особеностите на военната служба налагат едно особено разпределение на времето на служене, а това налага и особено разпределение на материалните средства и онези права и преимущества, които могат да имат военнослужащите. Аз бих се позовавал на един пример, за да се види какво е различието между държавния служител и военнослужащия, за да се види, че действително военнослужащите по-стъпват на военна служба с риск да не служат достатъчно много, с риск през най-добрия период на времето си да напуснат военната служба. А държавата има всички интерес те да бъдат запазени.

Нека си представим, че от Военното училище излизат 2.000 души подпоручици. Ще си послужа с един пример от организацията на нашата войска преди Балканската война. Ако приемем, че имаме четворната система, от тия 2.000 подпоручици взводни командири само 500 ще станат ротни командири, само 125 дружинни командири, само 30 полкови командири и само 8 командири на дивизии. Значи, от 2.000 излезли от Военното училище офицери само 500 от тях ще достигнат до чин капитан — примерно, школски определено — само 125 души ще стигнат до дружинен командир, само 30 души от тях ще станат командири на полкове, само 8 души от тях ще станат командири на дивизии и може би нито един по сметката няма да стане командир на армия. Следователно тази пирамида, която ще напъва отдолу, ще изблъсква навън още съвършено млади хора. Като вземете пред вид, че за интереса и здравината на войската пределната възраст на взводен командир е 36 години, за командир на рота 43 години, за командир на дружина 46 години, за подполковниките 50 години, за полковниците 55 години, ще видите следователно, че от 2.000 души излезли от Военното училище 1.500 трябва да напуснат войската на 36-годишната си възраст. Ето оправданието на всички онези създаващи известни привилегии постановления, които са легнали в закона.

Но веднага ще кажете: няма всички граждани, които по-стъпват на служба, могат да стигнат до най-висшите длъжности, няма и в гражданското ведомство не става така? Ако постъпя като основен учител, аз имам възможност да прогресирам или пък имам възможност до своята 60-годишна възраст да си бъда основен учител. Ако постъпя като архивар-регистратор, също имам възможност да прогресирам или поне да си остана до 60-годишна възраст архивар-регистратор. Ако аз постъпя другаде и най-после даже ако съм некадърен да вървя нагоре, пак ще мога да стоя при особени условия до 60-годишната си възраст на служба. Даже ако тия 2.000 души подпоручици са гении всички до един, все пак на 36-годишната си възраст 1.500 души от тях ще трябва да напуснат войската под напора на пирамидата, която ги натиска отдолу. Ето тази особеност има военната служба. Не можете да търпите във войската взводен командир по-възрастен от 36 години, тъй като зад гърба на този командир стои 20-годишен младеж със своите физически сили. Така че тези постановления на закона се налагат от характера на военната служба.

Има още много други особености на военната служба, които са изтъкнати в мотивите на законопроекта, понеже военнослу-

жаният всеотдайно, съвсем отдайно — без помисъл за лично някакво обогатяване или за своето благополучие — трябва да бъде готов на живот и смърт за крайната цел — победата — за защита на своята социалистическа родина. Трябва наистина да има някакви особени положения, които да освободят военнослужащите от грижата да промишляват за своето бъдеще. И някои от постановленията на законопроекта имат тази цел. Това трябва още отсега да го подчертаем. Това не е привилегия на лица — това е задължение към войската, към онази народна войска, която трябва да бъде страж на постиженията на народа. Това не е за целите на отделни лица, а е за целите на самата войска, за създаване годна, дееспособна, кадърна да стотоява интересите на народа войска. Само така тя може да бъде организирана.

И кои са тези особени постановления, които са предвидени в законопроекта? Най-напред това е постановлението, за което казах в началото и което очертава особения характер на военната служба — за дисциплината и иерархията. Още първите текстове на законопроекта не съвсем случайно говорят за дисциплината. Така, чл. 4 казва: «Всички лица, които се намират в редовете на народната войска, са длъжни в своята ежедневна служба или работа да се подчиняват на изискванията на съответните военни уставни, правилнични, наредби и заповедите на командирите или началниците.» Ето дисциплината. А веднага след това е казано, че военните лица биват войници, подофицери, офицери, генерали, адмирали и пр. и пр.

По-нататък се говори за някои други задължения, например задължението да бъдат денонощно, постоянно, непрекъснато в разпореждане на началниците за целта на службата. Това е едно изискване, което е в хармония с онова начало, за което казах в началото: пълно единение на воляте, всецяло отдаване на усилията, за да може да бъде постигната крайната цел — победата.

Но това безспорно налага военните лица да имат известни преимущества не, а да се ползват от известни постановления, които целят да закрепят, да засилят и да поддържат дисциплината. Както казах, едно от тези постановления е това за пределната възраст на службата във войската. Аз искам да ви припомня опова постановление, което имах честта да докладвам пред вас по закона за обществените осигуровки и което вие гласувахте. Тогава аз, доколкото си спомням, в комисията почувствувах, че някъде някому се зловидеше, че военните лица могат да бъдат пенсионирани без ограничение на възрастта при 15-годишна служба, даже и по-малко. Не виждате ли сега, не чувствувате ли, че за целите на войската много военни ще напуснат войската, много преди 15-годишната си служба, защото, ако за производство от чин подпоручик до чин поручик трябва да минаят три години, както предвижда законът, от чин поручик до чин капитан — 4 години, от чин капитан до чин майор — 5 години, от чин майор до чин подполковник — 4 години, от чин подполковник до чин полковник — 4 години, тая пирамида, за която говорих преди малко, ще изкара много хора на повърхността след 12-годишна служба, без да носят никаква вина, нито поради тяхна некадърност, нито поради тяхна неподготвеност, нито поради друга причина, а само за целите на войската, за да бъде годна и жизнеспособна войската?

И аз смятам, че тези постановления, които са предвидени в законопроекта, за правата и преимуществата на военнослужащите и техните семейства, трябва да съществуват и трябва да бъдат обяснени по този начин. А тия права са следните.

Това, което прави особено впечатление, е правото на заплата по особени таблици — както е казано в законопроекта, одобрени от Министерския съвет с оглед целите за конкретните случаи и правото на безплатна храна и безплатно облекло. Как може да бъде мотивирано сега, да кажем, правото на безплатна храна? Ако един човек вие го ангажирате постоянно, непрекъснато, без почивка, денем и нощем да бъде в разпореждане на своето началство, той не може да се грижи за себе си и своето семейство и, разбира се, не за неговите интереси и цели, а за интересите и целите на войската вие трябва да го гарантирате, за да може той да се отдаде всецяло на службата. Това не е никаква привилегия, а по-скоро едно средство за създаване годна войска. Същото е и за безплатното облекло. Военната служба причинява изхабяване на облекло много повече и ние днес поставили военните лица в неудобно положение, ако те не получават постоянно облекло.

Има едно положение, на което не зная как би се погледнало от социално гледище. Ако на другите държавни служители, които не са встъпили в брак, се налага тъй нареченият ергенски данък, за военнослужащите е предвидено, че няма да им се налага ергенски данък. Кой е мотивът, който налага това положение? Безспорно — интересите на войската. Военните много мъчно, много трудно могат, в повечето случаи поради особеностите на военната служба, да встъпят в брак. В много случаи те не по тяхна вина не встъпват в брак. Ако поставите един човек на гранична служба, на постоянно бдение, той няма възможност — това е моето разбиране — в повечето случаи да встъпи в брак. Следователно не негова вина, не негово антисоциално или противобитово отношение към нещата е отмотивирало това и затова не бива да му се налага такова наказание — ергенски данък — защото ергенският данък е един вид наказание, което се налага на тези, които не са изпълнили едно основно задължение.

Ефрем Митев (к): Тук може да има и противно мнение.

Христо Лялков (зв): Може да има и противно мнение. Ние поддържаме, че винаги може да има и противно мнение. Аз изказвам едно лично мое мнение.

В законопроекта е казано, че военпослужащите имат право на безплатни лекарства в размери, които са предвидени. Това не е някаква особена привилегия. Всички държавни служители и работници и техните семейства имат право на безплатно лекуване и лекарства.

Наред с военните лица — които са зачислени със заповед към войската и имат военен чин — във войската има и военни служители. Това са онези лица, които са зачислени, заемат някаква щатна служба във войската, но нямат военен чин. Те имат външно всички онези признаци на обикновени граждански държавни служители. В законопроекта се урежда и тяхното положение пак с оглед интересите на войската, а не с оглед на техните собствени интереси. Предвидено е, че те имат право на порцион и право на облекло. Кой е мотивът, който е легнал в основата на това постановление? Това е особеността на войската. Този, който все пак е в организацията на войската, този, който, макар да е гражданско лице, се е приобщил към организма на войската, не може да не понася, не може да не върви в крак с пулса, който тупти във войската. И той следователно не може да се равнява на онзи служител, който стои вън от войската. Воленс-поленс, кога трябва и не трябва, той може да бъде потърсен и да бъде отправен на служба. Той не може да претендира за толкова много право на свободно време, както другите държавни служители. И следователно това задължение му създава права, за да бъде прикрепен, за да не мисли толкова много за ежедневието си.

Има и някои други преимущества, на които аз искам да се спра. Тук искам да обърна внимание на една грешка според мене, която трябва да се изправи. По общия дух на законопроекта известни по-големи облаги могат да получават тези, които са прослужили повече във войската, не толкова като награда за техния труд, колкото, според моето разбиране, за това, че след като са прослужили повече от определен период време, те ще бъдат декартифицирани, ще бъдат негодни да заемат резултатно някоя друга служба. За напуцане на войската временно, на млада възраст, могат да получат някакви преимущества. Такова е постановлението на чл. 64, който казва: «Генералите и офицерите, уволнени в запас или в отставка след прослужване във войската на по-малко от 25 години» — е казано тук — което значи, че всеки, който е служил по-малко от 25 години и е уволнен, разбира се, не по дисциплинарен ред, не в интереса на службата, не за фашистки прояви, а на друго основание, има правото да получи 12 месечни заплати. Аз смятам, че във връзка с общия дух на законопроекта това не издържа и че тук би следвало да се чете — както има основание да иска др. министър на народната отбрана — «не по-малко» а не «на по-малко», т. е. всички, които са прослужили 25 години и повече, имат право да получат това обезщетение. Тази печатна грешка, без да е безсмислица — защото има смисъл — може да даде напълно обратни резултати.

Друго преимущество, което имат и другите държавни служители, е даването при уволнение тримесечно възнаграждение на тези, които са прослужили 25 години добросъвестна служба.

Едно по-благоприятно положение се създава за военните лица с постановлението в чл. 47 за подофицерите и в чл. 62 за офицерите и генералите, относно процентното възнаграждение за прослужени години. И още сега бързам да кажа, че трябва да се вземат пред вид само прослужените години след 9 септември 1944 г. За тези, които са служили във войската преди 9 септември и продължават да служат, службата преди 9 септември може да бъде зачитана за класирането им по закона за щатните таблици за държавните служители, но не може да бъде зачетена за даване процентното възнаграждение по този законопроект. И това процентно възнаграждение е за подофицерите за три години 5%, за 6 години 10% и т. н. — няма защо сега да ги цитирам, за да ви отегчавам. На офицерите за всеки 5 прослужени години се дава процентно възнаграждение.

Кой може да бъде мотивът за такова постановление, оправдано ли е, основателно ли е, правилно и целесъобразно ли е то? Тоя мотив е, хората, на които постоянно тежи възможността пирамидата да ги изтласка, които всецяло трябва да бъдат отдадени на военната служба, да не мислят или по-малко да мислят, да промишляват за тяхната ежедневна съдба. И аз смятам, че е съвършено оправдано такова постановление да легне в законопроекта. Аз съм абсолютно убеден, че когато се създава такова постановление, съвсем не се мисли за личността, до която може да се отнася то — това постановление се отнася до институцията. Ние трябва да видим какво влияние оказва това постановление върху институцията. Аз мога да претендирам — позволявам си тая нескромност — да познавам, макар и да съм служил при други условия, същността на военната служба и мога да кажа, че това постановление ще окаже много благотворно влияние, особено като се има пред вид, че ще искаме от тия служещи, от тия народни офицери и подофицери всеотдайна служба, да бъдат напълно отдадени в служба на народа.

Какво представлява това постановление? То не дава никакви привилегии. То създава само един стимул, само една подкладка в работата на тия офицери и подофицери — да вървят напред, и то не за свои лични цели, а, пак повтарям, за целите само на войската.

Аз смятам, че е съвсем безцелно и безпредметно да повтарям всички постановления на този законопроект. Искам да добавя само, че някои права, които имат другите държавни служители по този законопроект, не са дадени на офицерите и подофицерите, или пък са съвършено ограничени. Вие знаете,

че офицерът и подофицерът, така както е уредена тяхната служба по този законопроект, във всяко време са на разположение на службата. Нещо повече — офицерът и подофицерът не могат, когато искат, да отидат в отпуск. Техните началници имат право и дълт във всяко време да ги извикат, да им прекъснат отпуска, щом като интересите на службата налагат това. Освен това началниците имат право да определят с колко отпуск могат да се ползват. Макар че имат право да ползват един месец, началниците могат да определят да ползват по-малък отпуск, според както службата изисква. Никой офицер и подофицер не може да претендира да отиде в отпуск през време, когато службата не позволява. Нещо повече — срочно служещите войници, според едно постановление на закона за задължителната военна служба, нямат право на отпуск. Постоянно, непрекъснато, през целия период на военната си служба войникът е в разположение на службата. Предвидено е само като награда, при добри прояви, войникът да може да бъде свободен да си отиде у дома в отпуск, но не като негово право. Само като награда за добра служба, за добро отношение към службата, за дисциплинираност войникът може, по преценка на неговото началство, да получи отпуск.

Ето това е същността на военната служба. Всичките постановления на законопроекта целят уреждането на военната служба, създаването на дисциплина. Според мене не са само изброените в законопроекта средства, които могат да създават и да поддържат дисциплината. О, тежко и горко на оная войска, която само с писаните формули в един закон ще иска да поддържа своя дух! Една войска, която иска да бъде предана на народа, една войска, която знае, че защитава интересите на народа, ще намери винаги в себе си сили, и трябва да ги намери, и тия сили трябва да бъдат главната спойка, която ще създаде онова, което представлява наистина същината на военната служба, на военната дисциплина, а именно — психологическият предразположение към подчиняване. Това е то дисциплината. А психиката се създава. Тя е една духовна сила, която се създава не само от тия постановления. Но и тези така написани постановления представляват едно средство, и то годно средство за постигане на тая цел.

Аз считам, че с този законопроект се създава един порядък, създава се една предпоставка за войската, за да бъде тя годна, жизнеспособна, кадрира за постигане на онези цели, които могат да ѝ бъдат оставени — победа над врага, победа над всеки, който ще се осмели да стъпи върху земята на нашата родина, който ще посегне върху онези права, които народът си е извоювал. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител др. генерал Димитър Димов.

Генерал Димитър Димов (к): (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания) Другари и другарки народни представители! Точно преди пет години, при репавашката помощ на победоносната съветска армия-освободителна, победи у нас ръководното от Българската комунистическа партия деветосептемврийско народно въстание. Политическата власт беше изтръгната от ръцете на монархо-фашисткото едро-капиталистическо малцинство и премина в ръцете на трудещите се маси от градовете и селата, обединени около Отечествения фронт. До този момент, както е всеизвестно, войската представляваше един от най-важните инструменти в ръцете на монархо-фашистите за постигане на противонародните им цели. Под маската на постигане национални идеали — разбира се, на фалшиви национални идеали — войската се употребяваше за осъществяване на завоевателната политика на българската буржоазия и в последните години беше превърната в хитлеристки жандарм на Балканите. Под маската на защита свободата и независимостта на България на страж на «реда и законността» тя се употребяваше за борба срещу истинските български патриоти, срещу най-добрите и верни синове на народа — срещу народните партизани, за да се гарантира и увековечи господството на немския капитал у нас и България да остане за дълги години една полуколония на хитлеристка Германия.

В борбата обаче срещу народа, срещу народните партизани, започна и началото на разложението на старата войска. На 9 септември, в самия ден на въстанието, много войскови части преминаха на страната на народа, вземаха участие във всенародното въстание и по такъв начин улесниха бързата и лесна победа.

На вас ви е известно, че в първите дни след 9 септември войниците избреха свои войнички отечественофронтовски комитети и почнаха арестуването на фашистките офицери. В тия решителни дни за нашия народ и за нашата родина народната власт, създадена на 9 септември, постави пред войската първата и най-важната за момента историческа задача, а именно: да участва активно на страната на демократичните сили за окончателния разгром на хитлеристка Германия. Тогава, в първите дни след 9 септември, в нашата народна войска се вляха борческите сили на армията на Отечествения фронт, на нашите народни партизани. Създаде се институтът на помощни-командирите. В нашата войска се вляха тогава стотици самоотвержени партизани и политзатворници, които под ръководството на Българската комунистическа партия започнаха да укрепват армията. Тези нови, свежи сили във войската ѝ дадоха нов дух, нова дисциплина, нов морал. По такъв начин нашата войска успя да изпълни поставената ѝ от народната власт задача, борейки се рамо до рамо със славните съветски воини от Червената армия в борбата срещу хитлеристка Германия.

Така в оня момент започна да се ражда и изгражда нашата нова народна войска.

Но раждането на нашата народна войска и нейното изграждане като истинска народна войска не беше лек процес.

Другари! Нашият покоен учител др. Георги Димитров, давайки оценка на деветосептемврийското въстание пред V конгрес на Българската комунистическа партия, между другото каза: «Народното въстание на 9 септември, издигайки на пръв план за разрешение демократически по своя характер задачи, както и голямата национална задача за участие на нашия народ във войната за окончателно разгромяване на хитлеризма, не можеше да не насочи по-късно неизбежно своето острие против господството на крупния капитал, да не му нанесе още нови сериозни удари и да не открие възможностите за неговото премахване, за премахването на капиталистическата система изобщо и преминаването към социализъм.»

Както са верни тези мисли на нашия велик покоен учител и вожд за общото развитие на нашата страна, така са верни те и за развитието на нашата народна войска, за създаването ѝ като истинска народна войска.

Съборената от власт на 9 септември монархо-фашистка буржоазия, както на всички нас е известно, наскоро излезе от зашеметяването си. При помощта на своите задгранични нови господари тя започна да събира своите сили за бъдещото вероятно контрапоставление срещу победения народ, срещу Отечествения фронт и срещу ръководителя и организатора на народното въстание на 9 септември — Българската комунистическа партия.

Реакцията у нас много добре знае «где зимуват раците». Затова тя се опита много скоро след 9 септември да запази позицията си в армията, знаейки много добре колко е важна тази позиция с оглед на бъдещето. В резултат на тия нейни намерения се появи наскоро след 9 септември, в началото на зимата, известното четвърто постановление на Министерския съвет, подписано от николапетковци, дамянвелчевци и други врагове, промъкнали се в Отечествения фронт, използвайки отсъствието на нашите другари министри-комунисти.

Разбира се, това постановление беше отменено след енергичния отпор, който даде нашият народ. Но въпреки това враговете продължаваха да прилагат това постановление и успяха да прикрият стотици народни врагове, убийци на нашия народ, действащи и запасни офицери.

Борбата за разлагане на нашата народна войска не се водеше само тук, в страната. Тази част от нашата народна войска, която замина за фронта срещу немците, също така беше предмет на разлагане от враговете на новата народна власт. Хора като бившия генерал Кирил Станчев и други, получавайки директиви от Гемето, от дамянвелчевци и други агенти на американските и английските империалисти, водеха подривна борба. Те подриваха дейността на помощни-командирите и разлагаха военните части.

Борбата за войската стана още по-ожесточена, особено когато у нас се появи и излезе открито известната американско-английска опозиция на Никола Петков, Григор Чешмеджиев и Коста Лулчев. Все си спомняте много добре, че най-открителните статии в «Свободен народ» и в «Зеленото знаме» се пишяха не по друг повод, а по повод на борбата за изграждане на нашата народна войска, срещу изграждането на нашата войска като истинска народна войска. Известна е статията на преселилия се вече при свети Петър враг на нашия народ Кръстю Пастухов, с която той зовеше офицерството на борба против нашата народна власт.

Трябва тук да подчертая, че целият период от 9 септември, когато започна раждането и изграждането на нашата народна войска, до смъкването на Дамян Велчев от поста му министър на народната отбрана, беше период на борба за изграждане на нашата народна войска като истинска народна войска.

Най-решителна крачка за създаване на сегашната наша наистина народна войска се извърши с голямата чистка, която се проведе през лятото на 1946 г. по силата на гласувания от Народното събрание закон за контрол и ръководство на войската. А като истинска народна войска нашата войска се утвърди напълно с образуването на първото Димитровско правителство и след поставянето на начало на Министерството на народната отбрана сегашния наш министър на народната отбрана др. Георги Дамянов. Оттогава досега нашата войска се развива и се утвърди като народна войска под грижките преди всичко на покойния наш учител и вожд др. Георги Димитров, под грижките на Българската комунистическа партия, на правителството на Отечествения фронт и на организацията на Отечествения фронт. Оттогава почна и решителното подмянаване на стария ненадежден офицерски кадър с млад надежден офицерски кадър, възпитан и израснал в антифашистките организации на нашия народ.

И сега ние можем смело да кажем, че нашата армия е действително народна както по своя команден и редови състав, така и по своите цели и задачи. Днес армията представлява не нещо друго, а въоръжена част от нашия народ. Тя не застрашава вече свободите и правата на нашия народ, както това правеше старата войска. Тя се явява днес негова най-здрава опора в защита придобивките на 9 септември и от 9 септември досега. В нея още от 9 септември се вляха като командири и политически ръководители славните наши партизани и политзатворници. В нея се вляха борци против фашизма до 9 септември и я свързаха със славните борби на нашето партизанско движение. В нея се вляха още десетки хиляди младежи като командири и редови кадър, синове на нашия трудов народ, възпитаници на славния наш Димитровски народен съюз на младежта.

Нашата народна войска се възпитава сега, както никога досега, да служи вярно на народа си, на неговото народно правителство, да пази неговата независимост и териториална цялост на страната, защото тя представлява не нещо друго, а плът от плътта и кръв от кръвта на нашия народ. Нашата народна войска усвоява с бързи темпове сложната съвременна военна техника и опита на славната победоносна съветска армия. Тя се учи в настоящия момент от най-съвършената съвременна военна наука — Сталиновата военна наука, която показва на практика, че тя е най-съвършена наука, която гарантира победата.

Нашата народна войска е за мира и демокрацията в света. Тя е против войната, против империалистите. Заедно с целия български народ тя държи непоколебимо за вечната дружба с великия Съветски съюз, за бойното братство с непобедимата съветска армия-освободителка, помнейки заветите на непрежалимия наш учител др. Георги Димитров, че дружба ни с народите на Съветския съюз е необходима за нас, както въздухът и водата за всяко живо същество.

Нашата народна войска се възпитава в духа на интернационализма, против шовинизма и за братство с другите демократични страни и с трудещите се в целия свят. Нейната любов към родината няма нищо общо с буржоазния национализъм и шовинизъм на предателите на родината, на титовци, и с измислата и предателството на трайковостовци.

Нашата народна войска с всички средства подпомага строителството на социализма в нашата страна. От войската излизат и се вливат в народното стопанство стотици подготвени шофьори, трактористи, монтьори, бригадири и други, които се явяват ударници както в града, така и в селото. Нашите военни части са свързани със заводи, фабрики, ТКЗС, с младежки и културни организации и оказват значителна помощ в културното развитие на нашия народ. Рухна отдавна, на 9 септември, стената, която делеше войска от народ. Народната войска стана свидна рожба на нашия трудов народ.

Другари народни представители и народни представители! Досега действащият закон за военните лица не отговаря на характера и задачите на народната войска. В своите основни положения той се явява антиконституционен закон и затова трябва да бъде отменен. Предложеният законопроект в най-общи черти отразява това ново, което се извърши у нас и специално в нашата народна войска след 9 септември 1944 г. Той възприема конституционното положение, че службата в народната войска съставлява особено почетно задължение за всеки български гражданин. Той установява, че всички военни лица са длъжни да дават клетвено обещание за вярност на своя народ, на своята родина и на своето народно правителство, и по такъв начин изключва възможността да бъде противопоставена войската на народа.

Другарят Лилков разглежда тук някои положения от законопроекта. Аз ще се спра с няколко думи за някои положения, които той не разглежда.

Със законопроекта се въвежда една нова категория офицери, или, по-право, изяснява се положението на един от чиновите в нашата войска, на така наречените офицерски кандидати, които според закона биха нито риба, нито рак — нито подофицери, нито офицери. Според проекта, първият офицерски чин в нашата войска ще бъде офицерски кандидат. Затова в законопроекта се казва, че тези от курсантите в нашето Народно военно училище, които завършват курса с една слаба бележка, получават именно този офицерски чин — кандидат-офицер, а тези, които завършват с добър успех, без слаба бележка Военното училище, получават втори офицерски чин — подпоручик. В законопроекта също така е казано, че тези, които не завършат с успех Военното училище и получат повече от една слаба бележка, се връщат по заповед на министъра на народната отбрана в частите, без да им се признава военна служба. Според закона, на всички, които завършат Военното училище със слаб успех, им се признава военна служба и биваха уволнявани без да получат офицерски чин.

Според законопроекта тези, които получат повече от една слаба бележка и не завършат с успех Военното училище, за които нашият народ и държавата са разходвали средства две-три години, ще се върнат да служат във войската на общо основание като войници. Това е едно много справедливо положение. То е предупреждение за всички оези, които биха искали в един труден момент да използват Военното училище за прикритие, да постъпят в него, за да не отидат на фронта, и след това да кажат: не ща да служа, не ща да уча. Това е предупреждение също така и за оези, които в мирно време биха постъпили във Военното училище и биха получили известно знание, а след това не желаят да станат офицери и се отказват да служат. Те ще отидат наново да служат.

Законопроектът е проникнат от дълбок демократичен дух. С него се дава възможност, между нашите подофицери да се излъчат най-способните, най-кадрите и да станат офицери. Всеизвестно е, че между подофицерите има много даровити, способни хора, но по силата на закона те нямат право да станат офицери. Един способен подофицер, при който се учат бъдещи взводни командири, офицери, можеше цял живот да си остане такъв, или да стане най-много уредник, фелдфебел по старото наименование. По силата на законопроекта всеки подофицер, който има трето-класно образование, след три години служба има право да се яви във Военното училище и след съответен изпит да премине едногодишен подготвителен клас и след това на общо основание да завърши Военното училище. Също така уредници, които стоят на служба 5 години като уредници, могат да бъдат произведени в първия офицерски чин — офицерски кандидат. Това положение не е случайно. То е вече в практиката на нашата войска.

Трябва да се каже тук на нашето народно представителство — понеже в нашата преса не беше отбелязано — че повече от стотици подофицери са днес офицери в нашата войска. Явяха се на съответен конкурс изпит. Издържаха изпита и получиха офицерски чин и сега авансират във войската както всички останали офицери. Стига да са способни.

В законопроекта има още много нови положения за нашата войска. Подофицерите в нашата войска могат да останат не само на свръхсрочна служба, но и на срочна служба. Младец, който постъпи в нашата войска и е способен, след завършване на съответната школа може да стане не само кандидат-подофицер, както беше досега, но може да стане подофицер, може да стане уредник, стига да бъде способен. В това време, когато служи, ще бъде използван във войската и като взводен подофицер ще замества свръхсрочните подофицери. Това, от една страна, ще даде възможност да създадем нашите нисши войскови командири и, от друга страна, създаването на много такива срочно служещи подофицери ще отблъкне до голяма степен нашата войска по отношение на кадри и финансово.

Друго ново положение, за нашите подофицери: всеки срочно служещ, който желае да стане подофицер и да остане във войската, трябва задължително да служи най-малко две години във войската. Той няма право в разстояние на тези две години, освен ако има сериозна причина — болест или негодност — да напусне. А както беше досега, всеки подофицер можеше да постави командването пред свършен факт: не желая да служи — и трябваше да му се приеме оставката. След изтичането на съответния срок той е длъжен наново да заяви дали желае да продължава да служи или не. По такъв начин командването ще знае какви кадри са необходими и колко действущи кадри трябва да готви. Същото се отнася и за офицерите, които завършват Военното училище: те нямат право да напуснат войската преди изтичането на петгодишния срок.

Ще се спира на тези таблици, които на мнозина ще се зловидят. Как така могат подофицерите и офицерите да получават повече от предвиденото по шата на държавните служители!

Аз бих казал, че така могат да говорят. Онези, които не познават работата на нашите войскове командири, на младшите и на старшите войскове командири, на подофицерите и офицерите. За офицерите и подофицерите няма ограничаване на работното време. Сега, в настоящия момент нашите офицери са заети сутрин от 5 ч. до 11-12 ч. Те са винаги на разположение на командването. Те нийл път не могат да бъдат спокойни, когато отидат в отпуск. По силата на закона и на правилниците могат да бъдат извикани всеки момент в частта. А за подофицерите трябва да кажем, че има вече една поговорка — че подофицерът само един-два дена е при своето семейство, а останалото време е във войската. Той няма свободно време, няма свой личен живот. Неговият живот е свързан със самата войска.

За разлика от предвиденото в щатните таблици за заплатите на държавните служители, подофицерите, които имат 3 години служба след 9 септември, ще получават допълнително възнаграждение в размер на 5% от основната заплата — което не е много. Обикновено подофицерите получават към 375 лв. допълнително месечно възнаграждение. В текстовете на законопроекта за тези възнаграждения има печатни грешки. Не е ясно как ще се получават. Всички офицери и подофицери от нашата войска ще получават по щатните таблици за държавните служители допълнително възнаграждение за всеки пет години, а за службата след 9 септември те ще получават по таблиците, предвидени в членове 47 и 62 от законопроекта. Примерно: офицер, който е служил 15 години, от които 10 години до 9 септември и 5 години след 9 септември, за 10-те години преди 9 септември ще получава добавъчно възнаграждение за две петилетия, каквото е предвидено по щатните таблици за държавните служители, а за останалите пет години ще получава по таблицата в чл. 62. Това се отнася за всички офицери и подофицери.

Настоящият законопроект осигурява, както вече казах, един истински народен състав на командните кадри, като дава възможност както на войниците, така и на подофицерите, да завършат Военното училище и да станат офицери. Той възприема положението от закона за ръководство и контрол на войската, които целят да запазят чисто народния състав на нашата войска, а именно, че не могат да служат във войската лица с фашистки, реставраторски и противонародни прояви. Той осигурява реален контрол на правителството над войската, като всички промени на висшия команден състав ще стават само по предложение на правителството.

Военните лица, според нашата Конституция, са пълноправни граждани на нашата Народна република.

Между различните видове офицери една основна категория остават политическите офицери. Подпомагнати от военните организации на Димитровския съюз на народната младеж и на партията във войската, политическите офицери имат предназначението да осигурят политически както пробуждането на знанията и всестранната подготовка на войската в мирно време, така също и политическото осигуряване на бойните действия на нашата народна войска, ако това бъде наложено от подпалвачите на нова война или технике балкански агенти.

Със законопроекта се скъсва с неотговорността на военните лица по отношение на гражданите и се установява конституционния принцип, според който и военните лица ще отговарят дисциплинарно, наказателно и материално за неправилно и незаконно изпълнение на службата.

Със законопроекта се осигурява по-широка възможност за авансиране на подофицерите и офицерите с оглед на повишаване тяхната квалификация. Установяват се основните задъл-

жения и права на военните лица, които по-нататък ще се развият в устава и правилници. По такъв начин се създава такъв правен режим на войсковите кадри и известно, макар и малко, материално подсикуряване, които действително да осигурят народния характер на нашата войска както по състав, така и по цели и задачи и, от друга страна, се дава възможност да се привлечат във войската действително способни и пламенни защитници на изграждащия се социализъм в нашата страна.

Разшири се в нашата войска програмата за военно-политическа подготовка на бъдещите и настоящи наши командни и редови кадри. Войниците сега са предани синове на нашия народ, издигнати, будни, съзнателни, политически просветени, дисциплинирани, които знаят кому и защо служат.

С настоящия законопроект се премахва една несправедливост, като се ликвидира категорията на тъй наречените военно-технически началници и се дава възможност на една част от тях, които бъдат определени от министъра на народната отбрана, поради естеството на своята служба да станат технически офицери, каквито те са наистина, със всички права на офицери. Останалите пък ще станат на общо основание военни служители, както гражданските лица, които са на служба във войската.

Макар по начало законопроекта да се отнася само за военните лица, но понеже във войската има на служба и граждански лица, тъй наречените военни служители, или, както в миналото ги наричаха «военни чиновници», той урежда до известна степен и тяхното положение. Тези военни служители остават по начало под общия режим за всички държавни служители, по поради специфичността на тяхната служба във войската предвижда се възможността министърът на народната отбрана с правилник да предвиди някои особени задължения, ограничения и права за тях, както и известни добавъчни възнаграждения за някои от тях по таблици одобрени от Министерския съвет. Аз бих казал тук, другари и другарки народни представители, че и по отношение на военните служители в законопроекта може — ако комисията възприеме — да легне едно положение, което се отнася до военните лица. Те се местят от гарнизон на гарнизон както офицерите, но до досега съществуващия закон нямат право на преводни пари. А това са лица, които носят също така отговорности, както офицерите се движат с войската. Смятам, че в това отношение законопроекта в комисията може да се допълни. Това може трудно да се изправи в специален правилник, а трябва да легне в самия закон.

Настоящият законопроект, който ще стане един от основните закони за нашата народна войска, ще настърчи още повече нашите командни войскове кадри в изпълнение на тяхната трудна задача за подготовка на нашата войска и ще разкрие перспективи за нашите млади кадри. Той ще посочи на нашата младеж, че има за нея перспективи не само в строителството на нашата родина, но и в нашата войска, за защита на нашето строителство.

Затова от името на парламентарната група на Българската комунистическа партия аз приканвам всички народни представители и народни представители да гласуват настоящия законопроект.

Да живее нашата народна войска! (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Няма записани други оратори. Пристигаме към гласуване на законопроекта на първо четене. Ония другари народни представители, които са съгласни да бъде приет по принцип, на първо четене, токущо докладваният законопроект за военните лица, моля, да вдигнат ръка. Абсолютно мнозинство, Събранието приема.

Пристигаме към разглеждане на следващата точка от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за отменяване на някои прилагани от митническите закони.

Моля секретаря да го прочете.

Секретар Тодор Тихолов (к): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за отменяване някои прилагани от митническите закони

Другарки и другари народни представители! Събираните такси от износните стоки: 5% за земеделски пенсии, 5% за засилване митническите приходи и 2.5% в полза на Българското дружество Червен кръст, с установяването на които са преследвани чисто фискални цели, се явяват вече като съществена пречка за износната ни търговия, с оглед цените на износните стоки на световния пазар и тяхната конкурентноспособност.

Износните такси увеличават загубите от износа, а компенсирателното на тези загуби посредством обезщетяване на износителят от износителния фонд на цените или чрез прехвърляне загубата върху насрещно внесената от чужбина стока създава затруднение при ценообразуването и е съпроводено с редица изключителни осчетоводявания.

По изложените по-горе причини налага се отменяването на упоменатите такси, като за целта се издаде специален закон.

Като имате предвид всичко гореизложено, другари и другари народни представители, моля ви да обсъдите приложенния законопроект и, ако го одобрите, да го гласувате.

София, септември 1949 г.

Министър на финансите: П. Куини

ЗАКОНОПРОЕКТ

за отменяване някои прилагани от митниците закони

Член единствен. Отменяват се:

1. Точка 2 на чл. 8 от закона за пенсиониране на земеделците («Държавен вестник», брой 37, от 18 февруари 1941 г.).

2. 13-то постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 29 август 1944 г., протокол № 165 («Държавен вестник», брой 195, от 7 септември 1944 г.).

3. Законът за облагане с такса в полза на Българското дружество Червен кръст стоките, които се внасят и изнасят от страната («Държавен вестник», брой 296, от 30 декември 1942 г.).

Настоящият закон влиза в сила, по отношение събираните такси при износа, 3 дни след обнародването му в «Държавен вестник», а за таксите, събирани при вноса — от деня на влизане в сила митническата тарифа за вносните стоки, която ще се приеме съгласно чл. 69 от закона за митниците.»

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата докладчикът на законодателната комисия да докладва предложението на комисията.**Докладчик Христо Лилков (зв):** (Чете**«ПРЕДЛОЖЕНИЕ****на законодателната комисия по законопроекта за отменяване някои прилагани от митниците закони**

Комисията предлага на пленума на Великото народно събрание да гласува и приеме горния законопроект така, както е предложен от Министерския съвет, без изменение.

Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Пашов.»**Председателстващ д-р Георги Атанасов:** Няма записани оратори по законопроекта. Ще пристъпим към гласуване. Моля ония другари народни представители, които са съгласни да бъде приет на първо четене, по принцип, докладваният законопроект за отменяване на някои прилагани от митниците закони, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.**Министър Петко Кунин:** Моля, законопроектът да бъде гласуван, по спешност, и на второ четене.**Подпредседател: Д-р ГЕОРГИ АТАНАСОВ****Председателстващ д-р Георги Атанасов:** Има предложение от др. министър на финансите, току-що докладваният и приет на първо четене законопроект да бъде приет, по спешност, и на второ четене.

Моля ония другари народни представители, които са съгласни с така направеното предложение, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля докладчика на законодателната комисия да докладва законопроекта.

(Зглавието на законопроекта и член единствен, докладвани от докладчика на законодателната комисия Христо Лилков, се приемат без изменение и без разисквания)

С това дневният ред на днешното заседание е изчерпан.

Бюрото на Великото народно събрание предлага, следващото заседание да стане утре, петък, 16 септември, 15 ч., със следния дневен ред:

Първо четене на законопроектите:

1. За разделяне територията на републиката на окръзи.
2. За изменение и допълнение на закона за народните съвети.
3. За изменение и допълнение на закона за избиране на народни съвети и на съдебни заседатели за местните народни съдилища.
4. За изменение и допълнение на закона за устройството на народните съдилища.
5. За планово изграждане на населените места.
6. За изменение и допълнение на закона за държавните предприятия.
7. За задължителната военна служба.
8. За изменение и допълнение на закона за данъка върху общия доход.

Второ четене на законопроектите:

9. За Българската академия на науките.
10. За изменение и допълнение на закона за висшето образование.
11. За военните лица.

Ония другари народни представители, които са съгласни с предложения дневен ред, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Закривам заседанието.

(Закрито в 18 ч. 30 м.)

Секретари: **ТОДОР ТИХОЛОВ**
ИЛИЯ РАДКОВ

Началник на Стенографското отделение: ТОДОР АНГЕЛИЕВ